

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM KADEMESİNDE ÖRGÜN EĞİTİM DIŞINA ÇIKMA
DURUMUNUN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN ANALİZİ
(MALATYA İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fulya KAYA

Malatya 2019

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM KADEMESİNDE ÖRGÜN EĞİTİM DIŞINA ÇIKMA
DURUMUNUN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN ANALİZİ
(MALATYA İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fulya KAYA

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sevim ÖZTÜRK

MALATYA 2019

T.C

İnönü Üniversitesi

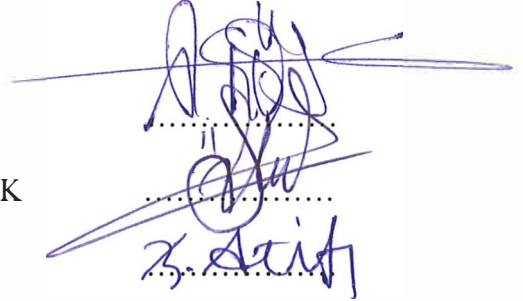
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Fulya Zuluğ KAYA tarafından hazırlanan ORTAÖĞRETİM KADEMESİNDE ÖRGÜN EĞİTİM DIŞINA ÇIKMA DURUMUNUN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN ANALİZİ (MALATYA İLİ ÖRNEĞİ) başlıklı bu çalışma, 03.05.2019 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Akif KÖSE

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Sevim ÖZTÜRK

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Servet ATİK.

Üye :

Üye :

O N A Y

.... /.... / 2019

Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Dr. Öğr. Üyesi Sevim ÖZTÜRK' ün danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak **Ortaöğretim Kademesinde Örgün Eğitim Dışına Çıkma Durumunun Çeşitli Değişkenler Açısından Analizi (Malatya İli Örneği)** adlı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Fulya KAYA

ÇÜNTÜLÜ'ye

ÖNSÖZ

Toplumun yapı taşı olan bireyin, yaşam koşullarını belirleyen etmenlerin başında eğitim gelmektedir. Eğitim, eğitilenin, şimdiki ve gelecek zamanına yönelik olup; amaç, eğitilene şimdiki ve gelecekteki yaşamına hazırlamaktır. Bu amaç doğrultusunda eğitim sisteminin, tüm bireylerin başarıyı ve gelecek fırsatını yakalayacağı şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. 2012 yılında 6287 sayılı yasa ile yürürlüğe giren 4+4+4 sisteminin, ortaöğretim kademesinde öğrencilere eğitime açık lisede devam edebilme seçeneği sunulmuş olması, bu kademedeki örgün eğitim dışına çıkan öğrenci sayısında ciddi bir artışa neden olmuştur. Öğrencinin örgün eğitim sisteminin içinde kalması hem ekonomik hem de sosyo-kültürel kalkınmanın vazgeçilmez bir unsurudur. Bu nedenle Malatya ili örneğinde, ortaöğretim kademesinde örgün eğitim dışına çıkmanın çeşitli değişkenler açısından analiz edilmesi önemli görülmektedir.

Araştırmamın her aşamasında büyük bir özveriyle bana destek olan, değerli danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Sevim ÖZTÜRK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans öğrenimim boyunca bilgi ve deneyimleriyle, akademik gelişimime destek olan değerli hocalarım, Prof. Dr. Burhanettin DÖNMEZ'e, Prof. Dr. Mehmet ÜSTÜNER'e, Doç. Dr. Necdet KONAN'a, Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ'a, Dr. Öğr. Üyesi Mahire ASLAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Melike CÖMERT'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, tez aşamasında teknik desteğinden yararlandığım, yardımını benden esirgemeyen Arş. Gör. Metin KIRBAÇ'a teşekkür ederim.

Çalışmanın son halini almasında kıymetli bilgilerinden yararlandığım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Akif KÖSE'ye ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Servet ATİK'e teşekkür ederim.

Bütün hayatım boyunca bana her zaman destek olan ve anlayış gösteren geniş aileme sonsuz teşekkür ederim. Tezime odaklanmam için her anlamda hayatımı kolaylaştıran anneme ve babama, tüm zorlu süreçlerimin en büyük destekçisi, yolumu ışıyla aydınlatan yol arkadaşım Saltuk Buğra KAYA'ya ve en kıymetli zamanlarımı tezimle paylaşan yavrum Zeynep KAYA'ya sonsuz minnetlerimle.

Malatya, 2019

Fulya KAYA

ÖZET

ORTAÖĞRETİM KADEMESİNDE ÖRGÜN EĞİTİM DIŞINA ÇIKMA DURUMUNUN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN ANALİZİ (MALATYA İLİ ÖRNEĞİ)

KAYA, Fulya
Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Sevim ÖZTÜRK

Mayıs-2019, XIV+ 85 Sayfa

Bu çalışmada, ortaöğretimde; örgün eğitim dışına çıkmış öğrencilerin mevcut durumlarının ve okuldan ayrılma nedenlerinin bazı değişkenler açısından tespit edilmesi ile lise eğitiminin örgün eğitim yerine açıköğretimde sürdürülmesine imkan veren 6287 sayılı yasayla yapılan düzenlemeye ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Betimsel nitelikte olan araştırmanın çalışma evrenini; 2016-2017 eğitim-öğretim yılında, Malatya ili merkez ilçelerinde (Battalgazi, Yeşilyurt), açıköğretim lisesine kayıtlı ve 6 okulda sınava giren toplam 320 öğrenci ile ortaöğretim kademesindeki farklı okul türlerinde görev yapan 20 yönetici ve 50 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem belirlemede amaçsal örnekleme ve küme örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Karma desende gerçekleştirilen araştırmada veriler, “Ortaöğretim Okul Terki Anketi” ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Öğrencilerin görüşleri, Karacabey (2016) tarafından hazırlanan 18 maddelik anket formu, yönetici ve öğretmen görüşleri ise araştırmacı tarafından geliştirilen 8 maddelik yarı yapılandırılmış soru formu ile alınmıştır.

Araştırmanın verileri, frekans değerleri ve ki kare testlerine tabi tutulmuştur. Demografik değişkenlere ilişkin veriler için frekans değerleri hesaplanırken, bu değişkenlerle okuldan ayrılma nedenleri arasındaki ilişki ki kare testi ile belirlenmiştir. Nitel yöntemle elde edilen veriler ise içerik analizine tabi tutulmuştur.

Araştırmanın sonucunda; Malatya ili genelinde ortaöğretim kademesinde bir yılda açık öğretime yönelen öğrencilerin %9,4 oranında olduğu, bu öğrencilerin büyük kısmının kız öğrenci, 9. sınıf, mesleki- teknik ile Anadolu lisesi öğrencisi, hanehalkı 4-5 kişiden oluşan ve sosyo-ekonomik durum ile eğitim düzeyi düşük ailelerden olduğu

görülmüştür. “Maddi imkansızlık” ve “başarısızlık” hem erkek hem de kız öğrenciler için ortak neden olarak vurgulanırken; erkek öğrencilerde “okulu sevmemek”, kız öğrencilerde ise “ailenin engel olması” farklı nedenler olarak ortaya çıkmıştır.

6287 sayılı yasa ile yapılan düzenlemeye ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri arasında da fark ortaya çıkmış olup, yöneticilerin büyük çoğunluğu yapılan düzenlemeyi olumlu değerlendirirken; bir kısmı da, okulu terk sayısında ciddi artışa yol açması nedeniyle olumsuz bulduklarını vurgulamışlardır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu ise yöneticilerin aksine, düzenlemeyi olumsuz bulurken; bir bölümü de, okula devam etmek istemeyen öğrencilerin, diğer öğrencilerin motivasyonlarını olumsuz etkilemeleri nedeniyle olumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın sonucunda ortaöğretimde örgün öğretim dışına çıkmanın önlenmesi için, erken müdahale programlarının geliştirilmesi, farklı bakanlıklarca bütüncül politikaların izlenmesi, takip sisteminin kurulması öneriler arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Açıköğretim, Lise Öğrencisi, Okul Terki, Ortaöğretim, Örgün Eğitim Dışına Çıkma.

ABSTRACT

ANALYSIS OF LEAVING FORMAL EDUCATION AT HIGH SCHOOL EDUCATION LEVEL ON VARIOUS VARIABLES (EXAMPLE OF MALATYA PROVINCE)

KAYA, Fulya

Master's Degree, İnönü University Institute of Educational Sciences, Department of
Educational Administration

Thesis Advisor: Assist. Prof. Sevim ÖZTÜRK

May- 2019, XIV+ 85 Pages

In this study, it was aimed to determine the current situation of the students who have gone out of formal education at high school education level and the reasons for leaving the school in terms of various variables, and also to determine the views of the administrators and teachers about the arrangement which allows high school education to continue as open education instead of formal education.

The population of the descriptive research was consisted of 320 students enrolled in open education high schools who were examined in 6 different schools and also 20 administrators and 50 teachers working in different school types at high school education level, in the central districts of Malatya (Battalgazi, Yeşilyurt), in 2016-2017 academic year. Purposive sampling and cluster sampling methods were used for sampling. The data in the mixed design were collected by “High School Abandonment Questionnaire”, and semi-structured interview form. The views of the students were gathered by a 18-item questionnaire which is developed by Karacabey (2016) and while the views of administrators and teachers were taken by a semi-structured questionnaire developed by the researcher which includes 8 questions.

The data of the study were subjected to frequency values and chi-square tests. While calculating the frequency values for the demographic variables, the relationship between some demographic variables and the reasons for leaving the school was determined by the chi- square test. The data obtained by qualitative method were subjected to content analysis.

The results of the current study were seen; in Malatya province, 9,4% of students at high school education level are in open education, the majority of these students are consisted of female, 9th grade, vocational-technical and Anatolian high school students,

with families consisted of 4-5 people who are low educational background status. Although “financial difficulties” and “academic failure” were emphasized as a common reasons for both male and female students, the different reasons were emerged for them as the reason of “I dislike school” in male students and “family obstruction” in female students.

The difference between the opinions of the administrators and teachers regarding the regulation made by Law No. 6287 was appeared, and the majority of the administrators evaluated the regulation positively; others stressed that they found it negatively because of the dramatic increase in the number of drop-outs. The vast majority of teachers, unlike the administrators, evaluated the regulation negatively; others stated it positively because the law prevents students who do not want to attend school from affecting the negatively the motivation of other students. Some suggestions for preventing leaving school in high school level, include the development of early intervention programs, the monitoring of holistic policies by different ministries, and the establishment of a follow-up system in order to prevent non-formal education.

Keywords: Open Education, High School Student, School Dropout, High School Education, Out of Formal Education.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	II
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
TABLolar LİSTESİ.....	XII

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	5
1.3. Araştırmanın Amacı.....	6
1.3.1. Araştırma Soruları.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.5. Varsayımlar.....	7
1.6. Tanımlar.....	7

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Bilgiler.....	9
2.1.1. Eğitim Olgusu.....	9
2.1.2. Türk Eğitim Sisteminin Yapılanması.....	11
2.1.2.1. Örgün Eğitim.....	11
2.1.2.2. Yaygın Eğitim.....	13
2.1.3. Açıköğretim Kurumları.....	13
2.1.3.1. Açıköğretim Lisesi.....	14
2.1.3.2. Mesleki Açıköğretim Lisesi.....	15
2.1.3.3. Açıköğretim İmam Hatip Lisesi.....	15
2.1.3.4. Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu.....	15
2.1.4. Okul Terki.....	16
2.2. İlgili Araştırmalar.....	19

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli	28
3.2.Evren ve Örneklem	28
3.3.Veri Toplama Araçları	30
3.4. Verilerin analizi.....	30

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	31
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	42
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	50
4.3.1. Öğrencilerinizin Örgün Eğitimden Ayrılma Oranı Nedir? Bu Durum Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyi Açısından Bir Farklılık Göstermekte midir?	51
4.3.2. Sizce Öğrencilerin Okulu Bırakma Kararında Kim ya da Kimler Etkili Oluyor?	51
4.3.3. Sizce Öğrencilerin Okulu Bırakma Nedenleri Nelerdir?	53
4.3.4. Okulu Bırakan Öğrencileri İzleyebiliyor musunuz? Okulun Böyle Bir Takip Sistemi Var mı?.....	54
4.3.5. Okulu Bırakma Eğiliminde Olan Öğrencileri, Bu Eğiliminden Vazgeçirmek İçin Neler Yapıyorsunuz?	55
4.3.6. 6287 Sayılı Yasa'nın Öğrencilere Ortaöğretimde Örgün Eğitimden Yaygın Eğitime Geçebilme İmkânı Sağlaması Sizce Öğrencilerin Eğitimini Nasıl Etkilemektedir? (Olumlu veya Olumsuz)	56
4.3.7. Sizce Öğrencilerin Okulu Bırakma Kararında Kim ya da Kimler Etkili Oluyor?	58
4.3.8. Sizce Öğrencilerin Okulu Bırakma Nedenleri Nelerdir?	59
4.3.9. Okulu Bırakan Öğrencileri İzleyebiliyor musunuz? Okulun Böyle Bir Takip Sistemi Var mı?.....	60
4.3.10. Okulu Bırakma Eğiliminde Olan Öğrencileri, Bu Eğiliminden Vazgeçirmek İçin Neler Yapıyorsunuz?	61

4.3.11. 6287 Sayılı Yasa'nın Öğrencilere Ortaöğretimde Örgün Eğitimden Yaygın Eğitime Geçebilme İmkânı Sağlaması Sizce Öğrencilerin Eğitimini Nasıl Etkilemektedir? (Olumlu veya Olumsuz)	62
---	----

BÖLÜM V

TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar	64
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	64
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	67
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	68
5.2. Öneriler	70
KAYNAKÇA	72
EKLER	79
Ek 1. Yönetici/Öğretmen Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	79
Ek 2. Ortaöğretimde Okul Terki Anketi	81
Ek 3. Araştırma İzin Belgesi	84
Ek 4. Anket Kullanım İzni	85

TABLolar LİSTESİ

Tablo Başlığı	Sayfa
Tablo 1. Araştırmaya Katılan Eğitimcilerle İlişkin Demografik Bilgiler	29
Tablo 2. Ortaöğretimde Örgün Eğitime ve Açık Öğretime Devam Eden Öğrenci Sayıları (Malatya İli Geneli)	32
Tablo 3. Örgün Eğitimden Ayrılan Öğrencilerin “Sınıf Düzeyi” Değişkeni Açısından Sayıları (2016-2017 Eğitim- Öğretim Yılı)	32
Tablo 4. Örgün Eğitimden Ayrılan Öğrencilerin “Okul Türü” Değişkeni Açısından Sayıları (2016-2017 Eğitim- Öğretim Yılı)	33
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Cinsiyet” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler	34
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Hanehalkı” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler	35
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Kardeş Sayısı” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler	36
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ayrıldıkları “Okul Türü” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler	36
Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ayrıldıkları “Sınıf Düzeyi” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler	37
Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Başarısız Olunan Ders” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler	38
Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Aile Birliği Durumu” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler	39
Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Babanın Eğitim Durumu” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler	40
Tablo 13. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Annenin Eğitim Durumu” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler	41
Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Ailenin Ortalama Aylık Geliri” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler	42
Tablo 15. Açıköğretime Devam Eden Öğrencilerin, “Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenlerine” İlişkin Analiz Sonuçları	43

Tablo 16. Öğrencilerin, Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenlerinin “Cinsiyet” Değişkeni Açısından Analiz Sonuçları.....	45
Tablo 17. Öğrencilerin, Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenlerinin “Okul Türü” Değişkeni Açısından Analiz Sonuçları.....	46
Tablo 18. Öğrencilerin, Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenlerinin “Sınıf Düzeyi” Değişkeni Açısından Analiz Sonuçları	48
Tablo 19. Öğrencilerin, Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenlerinin “Başarı Durumu” Değişkeni Açısından Analiz Sonuçları	49
Tablo 20. Okuldan Ayrılan Öğrencilere İlişkin Veriler.....	51
Tablo 21. Yöneticilerin, Öğrencilerin Örgün Eğitimden Ayrılma Kararının Belirleyicisine İlişkin Görüşleri	51
Tablo 22. Yöneticilerin, Öğrencilerin Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenine İlişkin Görüşleri.....	53
Tablo 23. Yöneticilerin, Okulu Bırakan Öğrencileri İzleme Durumuna İlişkin Görüşleri	54
Tablo 24. Yöneticilerin, Öğrencileri Örgün Eğitimden Ayrılmadan Vazgeçirme Durumuna İlişkin Görüşleri	55
Tablo 25. Yöneticilerin, 6287 Sayılı Yasanın Ortaöğretim Düzenlemesine İlişkin Görüşleri.....	56
Tablo 26. Öğretmenlerin, Öğrencilerin Örgün Eğitimden Ayrılma Kararının Belirleyicisine İlişkin Görüşleri	58
Tablo 27. Öğretmenlerin, Öğrencilerin Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenine İlişkin Görüşleri.....	59
Tablo 28. Öğretmenlerin, Okulu Bırakan Öğrencileri İzleme Durumuna İlişkin Görüşleri.....	60
Tablo 29. Öğretmenlerin, Öğrencileri Örgün Eğitimden Ayrılmadan Vazgeçirme Durumuna İlişkin Görüşleri	61
Tablo 30. Öğretmenlerin, 6287 Sayılı Yasanın Ortaöğretim Düzenlemesine İlişkin Görüşleri.....	62

KISALTMALAR LİSTESİ

- APA** : American Psychological Association (Amerikan Psikoloji Derneği)
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
OECD : Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
OGM : Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
UNICEF : United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Eğitim, geçmişten bugüne tüm toplumlar tarafından gelişmenin ve kalkınmanın önemli faktörlerinden biri olarak görülmüştür.

Eğitim insan ile yaşam arasında bir köprü durumundadır. Toplumlar kompleks bir yapıya doğru evrilirken sürekli olarak değişip gelişmektedir. Bu değişime paralel olarak, bireyin eğitilmesi ve yetiştirilmesi de önem kazanmaktadır (Türk, 1999).

Eğitim, topluma uyumlu ve o toplumun gelişimini ve sürekliliğini sağlayacak bireylerin yetişmesine katkıda bulunur. Eğitim kurumları bunun için toplumun kültürel özelliklerini öğrencilere aktarır. Bir toplumun genel olarak benimsediği ve genç kuşaklara kazandırmak istediği toplumsal değer, tutum ve davranışların büyük bir kısmı öğrencilerin yaş ve gereksinimlerine uygun olarak okulda öğretilir. Böylece öğrencilerin toplumun kültürünü tanınması ve benimsemesi de gerçekleştirilmiş olur. Eğitimin hedefi, içinde bulunduğu çağa göre farklılaşmakla birlikte, temelde; kültürü taşıyan ve geliştiren, toplumla uyumlu, toplumsal değerlerin farkında olan, kendi bireysel özellik ve sorumluluklarını bilen bireyler yetiştirmektir. Bu bağlamda eğitimin, bireyi geliştirme yanında, siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel işlevleri de vardır. Eğitimin bu işlevleri, çevresine ve topluma katkıda bulunan gelişmiş bireyler yetiştirme açısından önemlidir. Ancak böyle eğitim almış ve yetişmiş bireyler, bir toplumun gelişmesine katkıda bulunabilirler (Oktay, 2007: 34).

Eğitim, eğitilenin şimdiki ve gelecek zamanına yönelik olup, eğitileni şimdiki ve gelecekteki yaşamına hazırlamayı amaçlar. Bu nedenle temel eğitim her yurttaşın hakkıdır. Eğitim hakkı, bir toplumun varlığını devam ettirmesi ve kendini geleceğe taşıması için önemli ve gerekli görülmektedir (Güngör, 2009). Ülkeler, bireylerin bu haktan yararlanabilmeleri için, yasal dayanaklar oluşturmuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42. Maddesi kimsenin, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılmayacağını açık biçimde teminat altına almıştır.

Eğitim, bireyin içerisinde bulunduğu ortamda kendi kendine olumlu veya istenmeyen bir yönde, sistemsiz ve denetimsiz bir kültürlenme şeklinde olabileceği gibi; planlı, programlı, belirlenmiş amaçlar doğrultusunda okul denemelerinde ve uzman

kişiler rehberliğinde düzenlenen bir etkinlik şeklinde de olabilir. Böylece eğitim, informal ve formal olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilir (Özdemir, Yalın ve Sezgin, 2008: 4).

İnformal eğitim, belirli bir plan ya da programa tabi olmaksızın, yaşam içinde kendiliğinden gelişen bir süreçtir. Formal eğitim ise amaçlıdır; okullarda ya da kurumlarda bir plan ya da programa dayalı olarak, öğretim yoluyla gerçekleştirilir. Belirlenen eğitim süresince, özel bir ortam içinde belirli kurallar ve normlar eşliğinde yürütülür. Süreç ilerlerken belirli aralıklarla değerlendirme işlemi yapılır (Demirel ve Kaya, 2005). Formal eğitim, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilir.

Türk Milli Eğitim Sistemi, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşur. Örgün eğitim; okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim basamaklarından oluşur (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: Md. 18). Yaygın eğitim ise örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da örgün eğitim sisteminin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен ayrılmış ya da örgün eğitim sürecini bitirmiş bireylere; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte çeşitli süre ve düzeylerde hayat boyu yapılan eğitim, öğretim, üretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tümünü kapsar (Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, 2010: Md. 3).

“Yaygın eğitim, örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gereğinde aynı vasıfları kazandırabilecek ve birbirinin her türlü imkanlarından yararlanacak biçimde bir bütünlük içinde düzenlenir. Yaygın eğitim, genel ve mesleki- teknik olmak üzere iki temel bölümden meydana gelir. Bu bölümler birbirini destekleyici biçimde hazırlanır” (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: Md. 41).

30 Mart 2012 tarihinde çıkarılan 6287 Sayılı Kanunla, örgün eğitim kademelerinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Buna göre, zorunlu eğitim 8 yıldan 12 yıla çıkarılarak, ilköğretim kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkan veren ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından oluşmuştur. İlgili mevzuatta, mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsayarak; çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlayıp, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biteceği

belirtilmiştir. Ortaöğretimin ise ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsadığı; bu okulları bitirenlere ortaöğretim diplomasının verileceği hükme bağlanmıştır. Bu değişikliklerle Türk Eğitim Sistemi 4+4+4 şeklinde formüle edilen üç kademedен oluşacak şekilde düzenlenmiştir.

Bu düzenleme ile ortaöğretim zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır. Ortaokulu bitiren öğrencilere 2012- 2013 eğitim- öğretim yılından itibaren liselere devam etme zorunluluğu getirilmiştir. Ancak yeni düzenleme ile ortaokulu tamamlayanlara veya liseye devam edenlere isterlerse zorunlu eğitimlerini yaygın eğitimde (açık lise) tamamlayabilme seçeneği sunulmuştur (On İki Yıllık Zorunlu Eğitime Yönelik Uygulamalar Genelgesi, 2012: 33).

Aslında yasayla yapılan birçok farklı düzenleme olmasına rağmen, yasanın çıktığı dönemlerde bu sistem, kamuoyunda en çok okula başlama yaşı, eğitim kademeleri ve imam hatip ortaokulu yönleriyle tartışılmıştır. Tartışmaların yoğunlaştığı diğer bir nokta ise, 4+4+4 eğitim sistemiyle, 1998 yılında uygulamaya konulan “8 yıllık kesintisiz ve zorunlu ilköğretim” uygulamasının yerini, 4 yılı ilkokul, 4 yılı ortaokul ve 4 yılı lise olmak üzere kesintili ve zorunlu sistemin almış olmasıdır (Akpınar, Dönder, Yıldırım ve Karahan, 2012: 27).

Ortaöğretim kademesi için öğrencilerin tercihine sunulan yaygın eğitim seçeneğine ilişkin düzenleme ise başlangıçta üzerinde çok durulmamakla birlikte, bugün bir sorun olarak kendini hissettirmektedir. Bu düzenleme, birçok öğrencinin, örgün eğitimden ayrılmasına neden olmuş, açık öğretim liselerine kayıt yaptıran öğrenci sayısı her yıl giderek artmıştır. Açıköğretim liselerine kayıtlı öğrenci sayısı, 2012-2013 eğitim öğretim yılında 1 milyon 14 bin 409, 2013-2014'te 1 milyon 306 bin 994, 2014-2015'te 1 milyon 470 bin 434, 2015-2016'da 1 milyon 536 bin 135'e yükselirken 2016-2017 eğitim öğretim döneminde ise 1 milyon 554 bin 938'e çıkmıştır (MEB İstatistikleri 2012-...-2017). Rakamlar, son beş yılda açık öğretim lisesine kayıtlı öğrenci sayısının %53 oranında arttığını göstermektedir. 2016- 2017 eğitim- öğretim yılında açıköğretim lisesine devam eden öğrenci sayısı, aynı yıl içindeki toplam ortaöğretim öğrenci sayısının %26'sı, örgün eğitim kapsamındaki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin ise %36'sı kadardır.

Avrupa Birliği (AB) tarafından hazırlanan Türkiye ilerleme raporlarında da, Türkiye'nin okul terki oranlarında AB ülkelerinin ortalamalarının oldukça üstünde olduğu, 2018 yılında yayınlanan raporda okul terki oranının %34 olduğu, tüm

kademelerde özellikle kız öğrenciler için eğitime devam oranının artırılması için çalışmalar yapılması, okul terkinin izlenmesi ve önlenmesine yönelik çeşitli tedbirler alınması gerekliliği vurgulanmıştır.

Bu verilerle Türkiye, ortaöğretim kademesinde açık öğretime devam eden öğrencilerde hem oransal hem de sayı itibarıyla Avrupa ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkeleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır.

Okulu terk eden öğrenci sayısındaki bu ciddi artış, basın da gündeminde sık sık yer almıştır. Ulusal gazetelerin birinde; “Okul Terkinde Avrupa Birincisiyiz” manşetli haberde, Türkiye’nin Avrupa’daki 35 ülke arasında okul terki sıralamasında ilk sırada yer aldığı, okulu terk riski taşıyan öğrencilere gerekli desteğin verilmesi halinde bu oranın azalabileceği (Cumhuriyet Gazetesi, 2017) belirtilirken; bir başka basın organında; “Eğitime Erişim Tam Devam Sorunlu” başlığıyla gündeme taşınan haberde, okul terkinin eğitim sisteminin en önemli sorunlarından biri olduğu, 15-19 yaş aralığındaki gençlerin %30’unun örgün eğitim dışında kaldığı, bu oranın OECD ülkelerindeki oranın yaklaşık iki katı olduğu, bu sorunun çözümüne yönelik çeşitli çalışmalar yapılmasının gerekliliği (Aljazeera TURK, 2016) vurgulanmıştır. Yine iki farklı basın organının gündeme taşıdığı haberlerin birinde; “Türkiye Eğitime Katılmada OECD Ülkeleri Arasında Son Sırada” başlığıyla, 4+4+4 eğitim sisteminin özellikle kız öğrenciler aleyhine, örgün eğitime devam eden öğrenci sayısını düşürdüğü (T24,2018) belirtilirken, diğerinde; “850 Bin Genç Ne Okulda Ne İşte” başlıklı haberde ise Türkiye genelinde 15-19 yaş aralığında bulunan yaklaşık 850 bin gencin okulu terk ettiği ve herhangi bir işte de çalışmadığı, bu grubun yaklaşık %70’inin kız öğrencilerden oluştuğu (Gazete Duvar, 2017) belirtilmektedir.

Bu sonuçlarla bir sorun haline gelen örgün eğitimden ayrılma durumu için 2016 yılında Ortaöğretim Genel Müdürlüğü (OGM) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) işbirliği ile devamsızlık ve öğretimden erken ayrılma nedenleriyle örgün eğitim dışında kalma riski taşıyan çocuklara yönelik “Müdahale Modeli Programı” başlatılmıştır. Program kapsamında, belirlenen pilot okullarda yöneticilere ve öğretmenlere eğitim verilmiştir. Ayrıca, okullarda 9. sınıfta olup okulu terk etme riski yüksek olan ve yakın zamanda okulu terk etmiş öğrencilerden oluşan sınıflar kurulup haftada iki saat “Müdahale Modeli” çalışması uygulanmıştır. Ek olarak, “Müdahale Modeli El Kitabı” güncellenerek pilot okullarda, okulu terk etme riski bulunan öğrencilere dağıtılmıştır. 2017-2018 eğitim- öğretim yılı başlangıcında ise “Ortaöğretime Uyum Programı” adı altında tüm ortaöğretim kurumlarında uygulanmaya

başlanmış olup, öğrenci ve velilerin okul hakkında bilgilendirilmesi, öğrencinin okula adaptasyon sürecini kolaylaştıracak becerilerin çeşitli etkinliklerle kazandırılması, akademik ve mesleki gelişimin desteklenmesi ve önleyici, rehberlik edici bir eğitim ortamının oluşturulması planlanmıştır (OGM, 2018). Böylelikle ortaöğretimde devamsızlık ile başlayıp, sınıf tekrarı ve genellikle okuldan ayrılma olarak sonlanan döngüyü kırmak amaçlanmaktadır. Ayrıca MEB tarafından, okula devamı artırmak amacıyla Avrupa Komisyonu'nun "Okuldan Erken Ayrılma" (Early School Leaving) projesi ile "Erken Okul Terkinde Duygu Eğitimi Projesi" (EUMOSCHOOL) başlatılmıştır. Birinci proje ile Avrupa Birliği ülkelerinde 2020 yılına kadar okuldan ayrılma oranının %10'a indirilmesi amaçlanırken (Eğitim Reformu Girişimi, 2017: 60); diğeri ile duygu eğitiminin okul programına uyarlanarak, öğrenciler için okulun çekici hale getirilmesi amaçlanmaktadır. EUMOSCHOOL projesi, Türkiye'nin de içinde bulunduğu 6 ülkeyi (İtalya, İngiltere, Macaristan, Romanya, Türkiye, Avusturya) kapsamaktadır. Proje, okullarda "Duygu Eğitimi" ile yenilikçi öğretim programının ve kapsayıcı yeni yöntemlerin gelişimi, test edilmesi ve uygulanması ile erken okul bırakma olgusunun azaltılması için etkili önleyici bir model sağlamak hedeflenmektedir.

Bu çalışmada, ortaöğretim kademesinde öğrencilerin örgün eğitimden yaygın eğitime geçiş nedenleri, oranları ve sonuçları ile bu duruma ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri incelenmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bireyin, toplumun, ülkenin var olabilmesi; varlığını güçlü, dinamik, üretken, medeni kılabilmesi ancak eğitimle ve eğitilmiş insanla mümkündür. Sürekli olarak değişen, gelişen bilgi teknolojileri, çağın değişim hızına ayak uydurmayı da gerektirmekte ve toplumların eğitime olan gereksinimini belki de şimdiye dek hiç olmadığı kadar zorunlu kılmaktadır. Bu şartlarda eğitime katılımın eksiksiz olması, her bireyin sistemin içinde, ondan maksimum düzeyde fayda sağlayacak şekilde kalması ve hatta yapacağı geri dönüşlerle sistemi bir adım daha ileriye taşıması beklenirken, sistemin dışına çıkma, okulu terk etme Türkiye'de giderek büyüyen bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. 2012- 2013 eğitim-öğretim yılında on iki yıllık zorunlu eğitime geçişle birlikte, düzenleme ile lise eğitimine açık lisede devam edebilme seçeneği sunulmuş olması, bu kademedeki örgün eğitim dışına çıkma davranışını

arttırmak gibi bir sonuca neden olmuştur. Son zamanlarda birçok uluslararası raporda da Türkiye’de okul terki oranında bir yükselmenin olduğu vurgulanmaktadır.

Bu konuda yapılan araştırmaların birçoğunda (Rumberger, 1987; Şimşek, 2011; Taylı, 2008; Uysal, 2008) okul terkinin öğrenciler üzerinde olumsuz pek çok etkisinin olduğu belirtilmektedir. Okulu terk etme durumunun, bireylerde sosyal olarak uyumsuzluğa ve duygu durum bozukluğuna neden olabileceği belirtilmiştir. Taylı (2008), okulu terk eden bireylerin düşük sosyal statüsü, alt gelir grubunda yer alan, düşük ücretli işlerde çalışan ya da işsiz, depresyona, intihara ve suç işlemeye meyilli, uyumsuz davranışlar sergileyen, toplumla sağlıklı bir bağ kuramayan kişiler haline geldiğini belirtmektedir. Bu durum kişiyi ve dolayısıyla tüm toplumu negatif yönde etkilemektedir. Bu nedenle okul terkinin önlenmesi için terke neden olan etkenlerin belirlenmesi ve buna yönelik tedbirlerin alınması önem arz etmektedir

Ülke genelinde bir artış gösteren okul terki sorunu Malatya ili genelinde de önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu nedenle, bu konuda bir araştırmanın yapılarak sorunun il genelinde incelenmesi ve bu bağlamda çözüm önerileri geliştirilmesi önemli görülmektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, ortaöğretimde örgün eğitim dışına çıkmış öğrencilerin mevcut durumlarının tespit edilmesi, okuldan ayrılma nedenlerinin; cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi ve okul başarısı değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi ile 6287 sayılı yasayla, ortaöğretime devam konusunda yapılan düzenlenmenin yönetici ve öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaca dayalı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.3.1. Araştırma Soruları

1. Ortaöğretimde örgün eğitim dışına çıkan ve açıköğretime yönelen öğrencilerin ayrılma oranları; cinsiyet, hanehalkı sayısı, kardeş sayısı, okul türü, sınıf düzeyi, okul başarısı, ailenin sosyo- ekonomik durumu değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?
2.Ortaöğretimde örgün eğitim dışına çıkan ve açıköğretime yönelen öğrencilerin, örgün eğitim dışına çıkma nedenleri nelerdir ve bu nedenler; cinsiyet, okul türü, sınıf

düzeyi ve okul başarısı değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

3. 6287 sayılı yasayla, “ortaöğretimi açıköğretimde sürdürebilme seçeneği konusunda” yapılan düzenlenmeye ilişkin olarak yönetici ve öğretmen görüşleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma:

Malatya ili genelinde ortaöğretimde örgün eğitim dışına çıkmış öğrencilerle sınırlıdır.

2016-2017 eğitim- öğretim yılı ve geriye doğru üç yıllık öğretim dönemi ile sınırlıdır.

Araştırmanın verileri MEB istatistikleriyle sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Örgün eğitimden ayrılmanın, bireyin ve toplumun gelişimine olumsuz etkisi olacağı varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Örgün eğitim: Belirli bir yaş grubundaki bireylere, belirli bir amaç doğrultusunda hazırlanmış programlarla, okullarda düzenli ve sürekli olarak verilen eğitimidir. Örgün eğitim sistemi; okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını içine alacak şekilde dizayn edilmiştir.

Örgün eğitim kavramı araştırmada, ortaöğretim kademesinde formal eğitim yürüten okullar özel anlamında kullanılmıştır.

Ortaöğretim: İlköğretime dayalı, en az dört yıllık zorunlu, örgün ya da yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünden oluşan kademedir (MEB, 2012).

Ortaöğretim kavramı araştırmada, her türdeki liseler özel anlamında kullanılmıştır.

Ortaöğretim dışına çıkma: İlköğretimi terk etme, ilköğretimden sonra ortaöğretime devam etmeme veya ortaöğretime açık lisede devam etme durumu olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2013).

Ortaöğretim dışına çıkma kavramı, örgün eğitime bir daha devam edememek üzere ayrılmış olma özel anlamında kullanılmıştır.

Açıköğretim: Kapalı mekanlara ihtiyaç duyulmaksızın (kimi durumlarda kısıtlı bir kullanım gerekebilmektedir), uzaktan eğitim teknolojilerini kullanarak, isteyen herkese, yaş, zaman ve mekan kısıtlamaları olmaksızın sunulan bir eğitim-öğretim hizmetidir (Uşun, 2006).

Açıköğretim kavramı açık öğretim lisesi özel anlamında kullanılmıştır.

Okul terki: Literatürde okul terki ile ilgili net bir tanım olmamakla birlikte, MEB, 2013 yılında yayınladığı bir raporda okul terkini şöyle tanımlamıştır: Ortaöğretim kademesinde ikinci kez sınıf tekrarına kalan, öğrenim hayatına açık lisede devam eden, öğrenim hakkından vazgeçen, yurt dışına çıkan ve vefat eden tüm öğrenciler okul terki kapsamında ele alınır (MEB: 2013, 37).

Araştırma kapsamına alınan ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin örgün eğitimden ayrılmaları özel anlamında kullanılmıştır.

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Bilgiler

Bu bölümde, araştırma konusu ile ilgili temel kavramların açıklanmasına ilişkin kuramsal bilgilere ve bu konularda yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.1. Eğitim Olgusu

“Eğitim nedir? sorusu, insanları tarih boyunca meşgul eden en önemli konulardan birisi olmuştur. Peygamberler, filozoflar ve toplumun her kesiminden insan, eğitim ve toplum konusu ile ilgili fikirler üretmiş, üretilen fikirler hem bu konudan beslenmiş hem de bu konuyu beslemiştir” (Özdemir, Yalın ve Sezgin, 2008).

Eğitim ile kazandırılan bilgi, beceri ve yeterlikler, bunları kazandırma yol, yöntem ve araçları, eğitime ilişkin beklentiler toplumdan topluma farklılık gösterse de çağdan çağa ya da toplumdan topluma değişmeyen tek konu, toplumun yeni üyelerinin eğitime gereksinimi olmuştur (Uras, 2002: 190).

Eğitimle ilgili olarak yapılan tanımlamalar, önceleri daha çok psikolojinin ve felsefenin alanına giren zihin, yetenek, bilinç gibi kavramlarla yapılırken, daha sonra tarih ve toplum bağını daha ön plana çıkaran toplumsallaşma, toplumsal hiyerarşi, kültürel aktarım, ideoloji, siyasal iktidar gibi kavramların öne çıktığı tanımlara bırakmıştır (İnal, 2004). Dolayısıyla eğitim ile ilgili tanımlamaların çok çeşitli ve incelenen konunun özelliğine göre farklılık gösteriyor olması doğaldır. Bununla birlikte, her disiplinin, üzerinde uzlaşmaya vardığı kimi tanımların varlığı da söz konusudur.

Literatürde eğitime ilişkin birçok tanım yer almaktadır. Bu tanımların bir kısmı psikolojik ve davranış temelli iken, toplumsal açıdan, felsefi açıdan yapılan tanımlamalar da mevcuttur. Bu perspektifte, eğitimle ilgili olarak öne çıkan bazı tanımlamaları ele alırsak: “Eğitim, belli bir toplumun varoluşunu ve ilerleyişini güvenceye bağlamak amacıyla üyelerine gerekli bilgi, beceri, düşünce ve davranış kalıplarını aktarması süreci” (Tan, 1979: 157) şeklinde toplumsal kazanımlar açısından tanımlanırken; “çocuğu veya ergeni bedensel, ruhsal, zihinsel, toplumsal, ahlaksal yönleri ile oluşturmak ve geliştirmek için onun varlığındaki değer kaynaklarını ortaya çıkarmaya yönelik yöntem ve tekniklerinin eyleme dönüştürülmesi süreci” (Bilhan,

1996: 14) şeklinde bireysel gelişimi sağlama misyonuyla da tanımlanmıştır. Bazı tanımlar ise hem toplumsal hem de bireysel gelişimi sağlama misyonuyla yapılmıştır. Böyle bir tanımda eğitim, toplumsal mirasın yeni kuşaklara aktarılması, bireye kendi yaşantıları yoluyla istendik yönde davranış kazandırma süreci, bireyi gelecekteki rollerine hazırlama, bireyin zihinsel, duygusal, psiko-motor, sosyal boyutlarda geliştirilmesi amacı ile sistematik etkinlikler düzenlenmesi süreci şeklinde ifade edilmektedir (Balcı, 2010: 47). Yapılan tanımlamaların ortak yönü eğitimin, bir değişim süreci olduğudur.

Emile Durkheim ise eğitimi, “toplumsal hayata henüz hazır olmayanlara yetişkin kuşaklar tarafından uygulanan bir etkidir. Amacı, bireyde hem bir bütün olarak siyasal toplumun, hem de bireyin bağlı olduğu iş çevresinin kendinden istediği belirli sayıda fiziksel, entelektüel ve moral (ahlaki) yetenekleri meydana getirmek ve geliştirmektir” (akt. Doğan, 2002: 75) şeklinde tanımlamıştır.

Bu tanımlara bakıldığında tüm eğitimci ve bilim adamlarının eğitimin toplumsal bir olay olduğu noktasında mutabık oldukları görülmektedir. Eğitimin insan ve toplum için ifade ettiği önem, eğitim adına yapılanların aslında dönüşümlü olarak toplum adına yapılıyor olmasında gizlidir. Bu yüzdendir ki bir toplumun eğitim sistemi ile o toplumun gelişmişliği arasında görünmez iperle birbirine bağlı sınıksız bir bağ vardır. Eğitim ve dolayısıyla eğitilmiş bireyler, tüm toplumlar için en kıymetli kaynak olmanın yanı sıra, bireylerin, toplumların ve bu yolla ülkelerin maddi, sosyal ve toplumsal yönden güçlenmesi, değişerek ve gelişerek ayakta kalması için en önemli araçlardandır (Amerikan Psikoloji Derneği [APA], 2010). Dolayısıyla, istenen ve beklenen ekonomik, sosyal ve toplumsal kalkınma hızının elde edilebilmesi için bu ihtiyacın gerektirdiği nitelik ve nicelikte insan yetiştirmek eğitim kurumlarının sorumluluğundadır.

Bu yüzden eğitim ve öğretim hakkından yararlanmayı önde gelen sosyal haklardan biri olarak gören devlet, kimsenin eğitim ve öğretim hakkının elinden alınamayacağını anayasal bir teminat olarak nitelendirmektedir. Çağdaş devlet anlayışı bu teminatı gerekli kılmaktadır. Eğitim hakkı (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: Md. 42) şu şekilde ifadesini bulmuştur:

Kimsenin eğitim ve öğrenim hakkı elinden alınmaz ve bu hakkın çerçevesi kanunla çizilmiştir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve İnkıpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

İlköğretim cinsiyet fark etmeksizin bütün vatandaşlar için zaruri olup devlet okullarında ücretsizdir.

Devlet, başarılı fakat maddi zorluklar yaşayan öğrencilerin eğitime devam edebilmeleri için çeşitli ekonomik yardımlar yapar.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Eğitim hakkını teminat altına alan bir başka yasal düzenleme, 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'dur. Buna göre, "Mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar" (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1961: Md. 3).

2.1.2. Türk Eğitim Sisteminin Yapılanması

Toplumdaki bireylere sağlanan eğitim faaliyetleri temel olarak örgün ve yaygın eğitim veren kurumlar tarafından sağlanmaktadır.

Türkiye'de eğitimin toplumsal işlevi "milli düzeyde" kabul ve uygulama bulmuştur. Eğitim milli düzeyde planlanır ve yürütülür. Bu nedenle de ilgili bakanlığın adı Milli Eğitim; sistemin adı da Milli Eğitim Sistemi'dir (Doğan, 2012: 217).

Türk Milli Eğitim Sistemi yapılanması "Örgün Eğitim" ve "Yaygın Eğitim" olmak üzere iki kola ayrılır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: Md. 18).

2.1.2.1. Örgün Eğitim

Belirli yaş aralığındaki bireylere, bir plan çerçevesinde hazırlanmış olan programlarla, okul ortamında verilen süreli ve düzenli eğitimdir. Örgün eğitim, okul öncesi eğitimi, ilköğretimi, ortaöğretimi ve yükseköğretimi kapsar.

Okul öncesi eğitim, zorunlu olmayıp, ilköğretim çağı öncesindeki çocukların eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız olarak kurulabildikleri gibi, gerekli görüldüğü takdirde ilköğretime bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da hizmet verebilmektedir. Okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak belirlenmiştir (Milli Eğitim Temel Kanunu,1973: Md. 19-21).

4+4+4 uygulaması ile beraber okul öncesi eğitime başlama yaşı üst sınırında değişiklik yapılmıştır. 2012 tarihinden itibaren 37-66 ay arasındaki çocuklar anaokullarında ya da uygulama sınıflarında, 48-66 ay arasındaki çocuklar ise anasınıflarında eğitim almaya başlamıştır.

Başlangıçta temel eğitim olarak adlandırılan ilköğretim kademesi 1739 sayılı Kanun ile “İlköğretim” olarak değiştirilmiştir. Bu kanuna göre, ilköğretimin süresi sekiz yıldır ve cinsiyet fark etmeksizin bütün vatandaşlar için zaruridir.

16 Ağustos 1997 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıracılık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında 4306 Sayılı Kanun” ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nun 9. Maddesi şu şekilde değişmiştir: “İlköğretim kurumları sekiz yıllık kurumlardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir” ve fakat 6287 Sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair” adlı Kanun ile sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulaması son bulmuştur. Bu kanuna göre; mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter. Yine aynı Kanunla, 1739 sayılı Kanun’un 25 inci maddesi “İlköğretim kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkan veren ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından oluşur” şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

6287 Sayılı Kanun’la, 1739 sayılı Kanununun 26. maddesi şu şekilde değiştirilmiştir: “Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Bu okulları bitirenlere ortaöğretim diploması verilir.”

Ortaöğretimin amaç ve görevleri: “Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak ve öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır” şeklinde tanımlanmıştır.

Kanun'da ortaöğretimde yöneltme konusu ise şöyle açıklanır: “Yöneltme ilköğretimde başlar; yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için ortaöğretimde de devam eder. Yöneltme esasları ve çeşitli programlar veya ortaöğretim okulları arasında yapılacak yatay ve dikey geçiş şartları, Milli Eğitim Bakanlığınca düzenlenir.”

Yükseköğretim, orta öğretime dayalı olarak en az iki yıllık yükseköğrenim veren ve öğrencileri ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde yetiştiren eğitim kurumlarının tümünü kapsamaktadır.

2.1.2.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitim ile bütünsel çerçevede ve birbirini tamamlayacak şekilde, gereğinde bireye aynı yetileri kazandırabilecek ve karşılıklı olarak birbirinin her türlü imkanlarından yararlanacak biçimde düzenlenmektedir.

Yaygın eğitim herkese açıktır, her yerde, hayat boyu öğrenme ilkelerine göre düzenlenir. Programlar planlıdır, bilimseldir ve bütünlük içinde hazırlanır.

Milli Eğitim Bakanlığı, genel, mesleki ve teknik yaygın eğitim veren resmi, özel ve gönüllü kuruluşlar arasındaki işbirliğini sağlar. Bu programların yapı ve işleyişi yönetmelikle belirlenmiştir.

2.1.3. Açıköğretim Kurumları

Açıköğretim, yaygın olarak uygulanan bir uzaktan eğitim modelidir. Açıköğretimde özellikle kapalı alanların en az düzeyde kullanılması, öğrencinin bireysel çabasının daha ön planda olması, radyo, televizyon, internet gibi günümüzde sıklıkla tercih edilen teknolojik araçların öğrenim sürecinde destekleyici materyal olarak kullanılması onu örgün eğitimden farklı kılan özelliklerindedir (Kaya, 2002). Uzaktan eğitimin var olma ve tercih edilme nedenleri arasında daha düşük maliyetle daha çok kişiye ulaşarak fırsat eşitliği yaratmak amacı yer almaktadır (Özer, 1990). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, açıköğretim lisesinin faaliyetlerini yürütmekte olup Milli Eğitim Bakanlığı, ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde açıköğretim ortaokulu- lisesi- imam hatip lisesi, mesleki açıköğretim lisesi ve mesleki ve teknik açıköğretim okulu programlarını uygulamaktadır.

2.1.3.1. Açıköğretim Lisesi

Açıköğretim lisesi, radyo, televizyon, internet gibi bilgi iletim teknolojileri yoluyla, en az ilköğretim mezunu olan bireylere farklı alanlarda öğrenim görme seçeneği sunan ve böylece fırsat ve imkan eşitliği sağlayan, toplumun kültür düzeyinin yükseltilmesine ve güçlendirilmesine katkı sağlayan, bireyin ve toplumun eğitsel anlamda gelişmesine katkıda bulunan bir kurumdur (Açıköğretim Lisesi Yönetmeliği, 2005).

Film Radyo ve Televizyonla Eğitim Bakanlığı çatısı altında 1992 yılında kurulan ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan açıköğretim lisesi uzaktan öğretim teknolojilerini kullanarak hizmet vermekte ve bu hizmeti merkezi sistemle sürdürmektedir.

Açıköğretim lisesine; "İlköğretim okulu/ortaokuldan mezun olanlar ile ortaokul veya imam-hatip ortaokulunu tamamlayanlar, bakanlığa ve diğer bakanlıklara bağlı orta öğretim düzeyindeki okullardan ayrılanlar ile bu kurumlardan mezun olanlar, bir yükseköğretim kurumundan ayrılanlar veya mezun olanlar ve yurt dışında öğrenim görmüş olup, denklik belgelerinde belirtilen öğretim düzeyleri yukarıdaki şartlardan birisini taşıyanlar kayıt yaptırabilir, yabancı uyrukluların kayıtlarında ilgili mevzuat hükümleri uygulanır (Açıköğretim Lisesi Yönetmeliği, 2005: Md. 15-16).

Açıköğretim lisesinin program içeriği örgün eğitim sisteminde faaliyet gösteren liselerin program içerikleriyle aynıdır ve fakat yapı ve işleyiş bakımından farklı bir modeldir. Eğitim araçlarını televizyon, radyo ve basılı kaynaklar oluşturmaktadır. Günümüz teknolojisi bu kaynaklara erişimi internet üzerinden de sağlamaktadır.

Açıköğretim lisenin öğrenim süresi sekiz dönem olup, bir öğretim yılı iki dönemden oluşur. On yedi yaşından küçükler, bir öğretim yılında en fazla iki dönem sınavlara alınmakta olup on yedi yaşından büyükler ise bir öğretim yılında üç dönem sınavlara girme hakkına sahiptir. Öğrenciler, her dönem internet üzerinden kayıt yenilemekte olup bir dönem kayıt yenilemeyenlerin kaydı donuk, iki dönem üst üste kayıt yenilemeyenlerin kaydı silik duruma düşmektedir. Silik durumdaki öğrencilerin daha önceki kredileri saklı tutulmakta ve tekrar kayıt yaptırıldıkları takdirde kaldıkları yerden devam edebilmektedirler. Öğrencilik süresi on iki dönemi aşanların öğrenim görme hakkı devam etmekle birlikte öğrencilik haklarından yararlanmaları mümkün olmamaktadır (Açıköğretim Lisesi Yönetmeliği, 2005: Md. 26).

2.1.3.2. Mesleki Açıköğretim Lisesi

2006 yılına kadar açıköğretim lisesi çatısı altında yüz yüze eğitimi de programına dahil ederek hizmet vermiş olup, bu tarihten itibaren de Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü bünyesinde hizmet vermeye devam etmektedir.

Mesleki açıköğretim lisesi ile örgün eğitim veren meslek liselerinin eğitim program içerikleri aynıdır ve meslek dersleri her iki kurumda da yüz yüze işlenmektedir.2006 yılında açıköğretim liseleri dahil tüm ortaöğretim kurumlarının öğrenim süresi dört yıla çıkarılmıştır. Eğitim araçlarını televizyon, radyo ve basılı kaynaklar oluşturmaktadır. Günümüz teknolojisi bu kaynaklara erişimi internet üzerinden de sağlamaktadır.

2.1.3.3. Açıköğretim İmam Hatip Lisesi

1995 yılında açıköğretim lisesi, 2006 yılından 2016 yılına kadar da mesleki açıköğretim lisesi bünyesinde eğitime devam etmiş olup 2016 tarih ve 8442612 sayılı Bakanlık onayı ile Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır.

Açıköğretim lisesinin program içeriği örgün eğitim sisteminde faaliyet gösteren imam hatip liselerinin program içerikleriyle aynıdır ancak yapı ve işleyiş bakımından farklı bir modeldir. Eğitim araçlarını televizyon, radyo ve basılı kaynaklar oluşturmaktadır. Günümüz teknolojisi bu kaynaklara erişimi internet üzerinden de sağlamaktadır.

2.1.3.4. Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu

1974 tarihinde Mektupla Öğretim Okulu bünyesinde hizmet vermeye başlamış, 1993 yılında Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır.

Bu okulun amacı, çırak, kalfa ve ustalık kriterlerine uygun olarak en az ilkokul mezunu vatandaşlara uzaktan ve gerekli olduğu zamanlarda yüz yüze eğitim vererek, onları meslek sahibi yapmak, bu yolla bireyin kendine olan güvenini artırmak ve bireyi üretime ve topluma kazandırmaktır.

2.1.4. Okul Terki

Okul terki kavramı, öğrencinin, devam eden öğrenim sürecinden çeşitli nedenleri gerekçe göstererek ayrılması olarak ifade edilebilir. Örgün eğitime devam eden öğrencinin birtakım nedenlerden dolayı devam ettiği eğitim kademesini tamamlayamadan sistemden ayrılması (Dekkers ve Claassen, 2001) olarak ifade bulan bu tanımda ortaöğretim kademesinin sonuna kadarki sürecin tamamlanmamasına işaret edilmektedir.

Bazı araştırmacılar (Lan ve Lanthier: 2003, 313) okul terkiyi, “bir süreç olarak ele almış olup, sürecin başlangıcını okul kurallarına riayet etmemek, daha sonra okulda düzenlenen faaliyetlere katılmamak, başarısız olmak ve bunun sonucunda da okuldan ayrılmak olarak tanımlamışlardır.

MEB ise örgün eğitim dışına çıkma olarak değerlendirdiği okul terkiyi şöyle tanımlamaktadır; ortaöğretim kademesinde ikinci kez sınıf tekrarına kalan, öğrenim hayatına açık lisede devam eden, öğrenim hakkından vazgeçen, ülke dışına çıkan ve vefat eden öğrenciler okul terki kapsamında ele alınmaktadır.

Okul terki, günümüzde giderek büyüyen bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul terk oranlarının hem Türkiye’de hem de dünyada artıyor oluşu bu durumunun küresel bir sorun haline geldiğini göstermektedir (Öğülmüş, 2013; Taylı, 2008). Mevcut bu durum ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, sosyokültürel yapıları, eğitim sistemlerine göre değişkenlik göstermektedir. Sosyal bir problem olan okul terkinin daha iyi anlaşılmasında çeşitli göstergeler kullanılmaktadır.

Okul terkinin göstergelerinden biri, bireylerin ne işte ne de eğitim veya öğretimde yer almamalarını ifade eden, Neither Employed nor in Education or Training [NETT] kavramıdır. OECD’nin, Tek Bakışta Eğitim (Education at a Glance) 2018 raporuna göre Türkiye, okul terkinin göstergelerinden biri olan NETT oranlarıyla (%32) 18-24 yaş aralığında okul terkinde OECD ülkeleri arasında başı çekmektedir. En düşük oran ise %5 ile İzlanda’ya aittir. Kanada’da bu oran %12, ABD’de %15 ve Portekiz ve İrlanda’da da %19’dur. OECD ortalaması %15 iken en yüksek oranlar ise %28 ile İtalya ve %32 ile Türkiye’ye aittir. Bu istatistikler okul terki açısından Türkiye’nin OECD ülkeleri içinde olumsuz bir konumda olduğunu göstermektedir.

Okul terkinin bir diğer göstergesi olan ortaöğretimden mezuniyet oranlarına bakıldığında, OECD (2017) verilerine göre 2016 yılı itibarıyla Türkiye’de 25-34 yaş aralığında olup liseden mezun olamayan bireylerin oranı %45’tir. OECD ülkelerinde bu

oran ortalama %16'dır ve yine Türkiye okul terkinde bu oranla listenin üst sıralarında yer almaktadır. Bu oranının en düşük olduğu ülke %2 ile Güney Kore'dir. Rusya'da bu oran %5, Polonya ve Slovenya'da %6, Kanada'da %7'dir. En yüksek oranlar ise %53 ile Meksika ve %50 ile Kosta Rika'ya aittir.

Öğrencilerin öğrenim hayatını tamamlamadan okulu terk etmesi istenilen bir durum değildir. Okul terki konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde, öğrencilerin okuldan erken ayrılma nedenleri, ülkemizde ve uluslararası düzeyde olmak üzere aşağıda belirtilmiştir.

Ülkemizde öğrencilerin okuldan erken ayrılma nedenleri şu alt başlıklarda sıralanmıştır:

1. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olması,
2. Yaşam için gerekli parasal ihtiyaçları karşılama zorunluluğu olması,
3. Çalışma yaşamının okula tercih edilmesi,
4. Genel yetenek düzeyinin düşük olması,
5. Okul içi çalışmalara ilgi duyulmaması,
6. Okulda başarı yönünden geri kalması,
7. Ailenin tutumları ve istekleri,
8. Başarısızlık ve sınıf tekrarlama,
9. Bazı öğretmenlerden ve derslerden hoşlanmama,
10. Beden ve ruh sağlığı problemlerinin bulunması,
11. Okuma hızının çok düşük olması,
12. Ailenin bölünmesi ve aile içi geçimsizliklerin olması;

Uluslararası düzeyde okuldan erken ayrılma nedenleri:

1. Okuma hızının, sınıf ve yaş düzeyinden geri olması,
2. Akademik başarı düzeyinin düşük olması,
3. Başlangıca göre olması gereken sınıftan daha geride olması,
4. Genel yetenek düzeylerinin ortalamanın altında olması
5. Okula devamsızlığın fazla olması,
6. Okuldaki çalışmalara ilgi duymaması,
7. Cinsiyetin erkek olması,
8. Ailenin çocuğun eğitimi konusunda ilgisiz olması,
9. Ebeveynlerin ölüm, boşanma gibi nedenlerle ayrı olması,

10.Çocuğun düşük sosyo-ekonomik grubun değerlerini benimsemeyen ailelerden gelmiş olması (akt. Tunç, 2011: 19).

Okul terki nedenleri ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde bu çalışmaların çoğunda akademik başarısızlık okulu terk etme nedenlerinde başı çekmektedir (Battin-Pearson, Newcomb, Abbott, Hill, Catalano ve Hawkins, 2000; Fortin, Marcotte, Potvin, Royer ve Joly, 2013; Rumberger, 1995; Suh ve Suh, 2007; Tamer, 2014). Ancak bu süreç tek bir değişkenle açıklanamayacak kadar çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Okul terkine sebep olabilecek değişkenlerin birden çok olduğu ve farklı alt başlıklarda incelendiği görülmüştür.

Uysal (2008: 140), “okulu bırakma olgusu tek bir sebeple açıklanamayacak kadar karmaşık, yapısal/çevresel ve kişisel faktörlerle ilişkili bir olgudur” diyerek konunun birden fazla boyutu olduğunu vurgulamıştır.

Okul terki nedenlerinin genel olarak bireysel nedenler, toplumsal nedenler, akranlarla ilgili nedenler, aile ile ilgili nedenler ve okulla ilgili nedenler alt başlıklarında kategorize edildiği görülmektedir (Suh, Suh ve Houston, 2007; Taş, Selvitopu, Bora ve Demirkaya, 2013; Yorgun, 2014).

Öğülmüş (2013) koordinatörlüğünde MEB tarafından hazırlanan raporda, okul terki nedenleri; okula bağlı nedenler (sınıf tekrarı, başarısızlık, devamsızlık), kişisel nedenler (farklı okul tercihi, evlilik, kız-erkek ilişkileri), maddi durum (okul dışında farklı bir işte çalışma), arkadaş etkisi (kötü alışkanlık) ve okula karşı tutum (öğretmenler, dersler, okulu sevmeme) alt başlıklarında verilmiştir.

Jerald (2006: 4), ABD’de yapılan bir araştırmada, okul terkine sebep olan değişkenleri, öğrencilerin beraberinde getirdikleri sosyokültürel kimlikleri, eğitimsel tecrübeleri ve okul ortamının özellikleri olmak üzere üç farklı başlık altında toplamıştır.

Rumberger ve Lim (2008: 66) okul terki olgusuna bireysel perspektif ve kurumsal perspektif olmak üzere iki farklı kavramsal çerçeve sunmuştur: Bireysel perspektif, öğrencinin benliği, davranışları, tutumu ve eğitimsel performansı gibi etkenlere vurgu yaparken; kurumsal perspektif, okul terk etkenlerini aile, okul ve toplum üçgeninde ele almıştır.

Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) tarafından okul terkinin nedenlerini belirlemek amacıyla 2006 yılında yapılan çalışmada, terk nedenleri, sistemden ve okuldan kaynaklı nedenler, ekonomik problemlerden kaynaklı nedenler ve sosyokültürel dezavantajlardan kaynaklı nedenler başlıkları altında ele alınmıştır.

Suh ve Suh (2007) yaptıkları çalışmada, risk faktörü sayısı ile okul terki ihtimali arasında doğru bir orantı olduğunu, okul terki ihtimalinin tek bir risk faktöründe %17,1, iki risk faktörü birlikteliğinde %32,5, üç risk faktörü birlikteliğinde ise %47,7 oranında arttığını belirtmişlerdir (akt. Taylı: 2008, 93). Bu durum okul terkiyi tek bir nedene bağlamak yerine, iki ya da daha fazla nedenin farklı kombinasyonlarını dikkate almak gerekliliğini göstermektedir.

Battin-Pearson, Newcomb, Abbott, Hill, Catalano ve Hawkins (2000), okul terkiyi beş boyutlu bir kuramsal sınıflama (Genel Uyumsuzluk, Uyumsuz Grup Üyeliği, Okul İlişkileri Yaklaşımı, Zayıf Aile Sosyalleşmesi, Yapısal Özellikler) ile incelemiştir.

Genel Uyumsuzluk kuramına göre, öğrenci okul ortamına akademik ve sosyal olarak uyum sağlayamadığı için okulu terk etmektedir. Uyumsuz grup üyeliği kuramına göre, okulu terk eden öğrencilerin arkadaş çevresi de okulu bırakmayı düşünen, bağımlılık yapıcı madde kullanan, eğitimden ve gelecekte beklediği düşük olan, başarısız öğrencilerden oluşmaktadır. Okul ilişkileri yaklaşımı kuramına göre okuldaki akademik iklimin niteliği, öğretmenlerin ve yöneticilerin öğrencileri önemsemeyen tavırları, okuldaki kuralların açık olmaması ve disiplin problemleri, başarısızlığa ve terke neden olmaktadır. Zayıf aile sosyalleşmesi kuramına göre parçalanmış aile yapısı, anne babanın eğitim düzeyinin düşük olması, ailenin öğrencinin eğitim hayatına ilgisiz kalması gibi etkenler okul terkiye neden olmaktadır. Yapısal özellikler kuramına göre ise erkek olmak, alt sosyoekonomik grupta yer almak gibi değişkenler okul terkinde etkilidir. Çalışmanın sonuçlarına göre, beş modelde de başarısızlığın en baskın faktör olduğu fakat terk sürecini açıklamakta yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

Genç nüfus potansiyeliyle tüm dünyada dikkat çeken Türkiye'nin okul terki kavramıyla gündeme geliyor oluşu ülkemiz geleceği adına endişe verici bir durum haline gelmiştir. Bu noktada okul terki kavramının doğru ve açık bir şekilde tanımlanması, multidisipliner şekilde probleme yaklaşılarak nedenlerinin ortaya konulması önemli görülmektedir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Karacabey ve Boyacı (2018) tarafından hazırlanan "Okulu Terk Eden Ortaöğretim Öğrencilerinin Okulu Terk Etme Nedenleri ve Sosyo- Ekonomik Profilleri: Şanlıurfa Örneği" adlı makalede, ortaöğretimde okul terkiye neden olan değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma betimsel tarama modelindedir ve veriler nicel

yöntemle araştırmacının bizzat geliştirdiği “Ortaöğretim Okul Terki Anketi” ile toplanmıştır. Araştırmaya, okulu bırakan 2395 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda, maddi olanaksızlık, başarısızlık, açık liseye yönelme, ailevi problemler, okul ortamını sevmeme, öğretmenlerle ve idarecilerle sorun yaşama, üniversite sınavına çalışma, sağlık problemleri, okula öğgün devam etmeyi istememe, bakıma muhtaç ana babaya bakma ve disiplin problemleri gibi nedenlerin okul terkine neden olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Okul terkininin sistemin her kademesinde ele alınması, okul terkinini engelleyici ders içi ya da dışı çeşitli programların hazırlanarak uygulamaya konulması önerilmiştir.

Tatar (2016) tarafından “Lise Düzeyindeki Öğrencilerin Okul Terk Nedenlerinin Sosyolojik İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, lise düzeyindeki öğrencilerin okulu terk etme nedenlerini sosyolojik bir perspektiften belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma, Kocaeli ili Gebze ilçesinde, okulu terk edenler ve bunların aileleri ile eğitimcilerden oluşan 36 kişilik bir grupta yürütölmüştür. Çalışma, nitel desenlidir. Araştırmanın sonunda ailenin göç ile gelmesinin, ekonomik durumunun, çocuğun cinsiyeti, okul eğitimine gösterdiği ilgi ve desteğinin, eğitime yaklaşımının, akraba ve hemşehrilerin, mahalledeki arkadaş çevresinin, bölgedeki sanayi ve iş imkanlarının, Gebze’nin sosyal yapısının, öğretmen ve öğrencilerle ilişkilerin, rehberlik servisinden yararlanmanın, devam edilen okul türünün okul terkine neden olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Tosun ve Bayram (2015) tarafından yapılan ”Açıköğretim Lisesinde Artış: Kadın Öğrenciler” adlı araştırmada; açık liseye devam eden kadın öğrencilerin açık liseyi neden seçtikleri ve bu öğrencilere ders veren üniversite öğrencilerinin açık öğretim lisesi ile ilgili görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya Bayburt ilinde açıköğretim lisesinde okuyan 43 kadın öğrenci ile bu öğrencilere ders veren 55 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada nitel yöntem kullanılmış olup veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu ile toplanmış ve verilere betimsel analiz yapılmıştır. Araştırmanın sonunda Türkiye genelinde açık öğretim lisesinde öğrenim gören öğrenci sayısının arttığı, açık liseyi tercih eden erkeklerin sayısının kızlardan daha fazla olduğu bununla birlikte araştırmanın yapıldığı ilde bir önceki eğitim öğretim yılında erkeklerden az olan kız sayısının 2012-2013 eğitim- öğretim yılında erkek sayısından fazla olduğu görölmüştür. Araştırmaya göre kız öğrencilerin öğgün eğitime devam etmek istemelerine rağmen, toplumsal baskı, inanç, kültür ve yoksulluk gibi nedenlerle ve 12 yıllık zorunlu eğitim düzenlemesinin de öğrencilere

açık öğretime devam etme seçeneğini sunması, kızların açık öğretime yönelmelerine neden olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Köse (2014) tarafından hazırlanan “Acarlar Beldesinde Okul Terkleri Ve Devamsızlık Sorunu” adlı çalışmasının amacı, okul terki ve devamsızlık sorununu yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin nasıl değerlendirdiklerini belirlemektir. Araştırma nitel durum desenine göre biçimlendirilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile Aydın ili Acarlar Beldesindeki üç ilköğretim okulunda görev yapan yönetici ve öğretmenlerden, öğrencilerden ve onların velilerinden elde edilmiş olup, içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmanın sonucunda devamsız öğrencilerin kişisel ve ailevi özelliklerinin bu durumun ortaya çıkmasında etkili olduğu bulunmuştur. Devamsızlığın kişisel nedenleri: Okulu sevmeme, bir amaca sahip olmama, özgüven eksikliği; ailevi nedenleri: eğitime gerekli ve yeterli önemi vermeme, küçük yaşta evlendirme, evdeki sorumlulukları yükleme, mevsimlik işçi olarak çalıştırma; çevresel nedenleri: Olumsuz arkadaş çevresi, bilinçsiz internet ve oyun salonu kullanımınıdır. Katılımcıların önerilerinden bazıları şu şekildedir: Okul ortamının çekici olması, maddi zorluk yaşayan öğrencilere yatılı okul imkanı sunulması, maddi destek sağlanması, çocuğunu okula göndermeyen veliye caydırıcı çeşitli yaptırımların uygulanması ve okul- aile işbirliğinin sağlanmasıdır.

Tamer (2014) tarafından yapılan “Trabzon İli Genel Liselerde Okulu Terk Nedenlerinin Belirlenmesi” adlı çalışmada, lise öğrencilerinin okul terki nedenlerini belirlemek ve bu durumun yol açtığı problemleri ve sonuçları saptamak amaçlanmaktadır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Okulu terk eden gençler ve ortaöğretime devam eden aynı yaş grubundaki öğrenciler çalışma kapsamına alınmıştır. Her iki grubunun demografik, ekonomik ve kültürel özellikleri ile okulu terk ve okula devam etme arasındaki ilişkinin boyutları incelenmiştir. Buna göre; her iki gruptaki gençler de okul terkiye neden olan değişkenler arasında arkadaş çevresinin ve ailenin en önemli değişken olduğunu belirtmişlerdir fakat bazı noktalarda fikir ayrılıkları görülmektedir. Okula devam eden grup, terkiye neden olan değişkenleri başarısızlık, okula karşı ilgisizlik ve motivasyon düşüklüğü olarak sınıflandırırken; okulu terk eden grup, futbola olan tutkuları, kız-erkek arkadaşlığının duygusal bir boyut kazanıp kendilerini etkilemesi ve öğretmen ve idarecilerin olumsuz tutum ve davranışları olarak belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, okul terkinin tüm toplumu etkileyeceği varsayıldığından okulu terk eden gençlerin ailelerinin ve toplumun bilinçlendirilmesi gerektiği belirtilmiş, okulu terk eden gençlerin en fazla vakit geçirdiği ev, park, okul

çevresi gibi alanlardan, daha kaliteli ve nitelikli vakit geçirecekleri, kendileri olma yolunda sağlıklı adımlar atabilecekleri alanlara geçişinin sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır.

Yorğun (2014) tarafından yapılan “Lise Öğrencilerinde Okul Terki Riskinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında çeşitli kişisel, ailesel, eğitsel ve çevresel değişkenlerin okul terki riskini anlamlı olarak yordayıp yordamadığını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada karma yöntem uygulanmıştır. Yordanan değişkenler araştırmacının geliştirdiği “Okul Yaşantıları Ölçeği (OYÖ)” kullanılarak ölçülmüştür. Yordayıcı değişkenlere ilişkin veriler ise “Günlük Sıkıntılar Ölçeği”, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” ve “Demografik Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, okul terki yordayan değişkenlerin cinsiyet, sınıf seviyesi, başarı, okul değişikliği, kardeş sayısı, günlük sıkıntılar- aile, arkadaş ortamı, okul, geniş sosyal çevre sıkıntılar olduğu, okul terkine sebep olan, akran etkisi ve akademik başarısızlık değişkenlerinin en fazla vurgulanan değişkenler olduğu, ayrıca okul terkinin en fazla dokuzuncu sınıf düzeyinde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğülmüş (2013) koordinatörlüğünde, Milli Eğitim Bakanlığı ve (UNICEF) işbirliği ile hazırlanan “Ortaöğretimde Sınıf Tekrarı, Okul Terk Sebepleri ve Örgün Eğitim Dışında Kalan Çocuklar Politika Önerileri” adlı çalışmada sınıf tekrarı yapan ve okulu terk eden çocuklar ile örgün eğitim dışında kalan çocukları daha iyi tanımak ve bu çocukların eğitimlerinin önündeki engelleri ortadan kaldıracak politika önerileri geliştirmek amaçlanmaktadır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Nicel veriler, 15 ilde sınıf tekrarı yapan öğrencilerden (2599), ortaöğretimi terk eden çocuklardan (2574) ve örgün eğitim dışında kalan 14-18 yaş grubundaki çocuklardan (2466) anket ile toplanmıştır. Nitel veriler ise sınıf tekrarı incelemesinde 600, okul terki grubunda 600 ve örgün eğitim dışında 240 çocuk olmak üzere toplam 1440 kişiden görüşme yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda; örgün eğitim dışında kalan öğrencilerin büyük kısmının ailelerinin sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeylerinin düşük olduğu, aile birliği açısından beraber yaşadıkları ve her ikisinin de sağ olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Okul terki nedenleri; okula bağlı nedenler (sınıf tekrarı, başarısızlık, devamsızlık), kişisel nedenler (farklı okul tercihi, evlilik, kız-erkek ilişkileri), maddi durum (okul dışında farklı bir işte çalışma), arkadaş etkisi (kötü alışkanlık) ve okula karşı tutum (öğretmenler, dersler, okulu sevmeme) alt başlıklarında verilmiştir.

Taş, Selvitopu, Bora ve Demirkaya (2013) “Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul Terk Nedenleri” adlı çalışmalarında, öğrencilerin devam ettikleri mesleki programı terk etme nedenlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile 19 katılımcıdan veri toplanmıştır. Veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda okulu terk nedenleri dört farklı başlık altında kategorize edilmiş olup bunlar; okul ortamı, çevresel, ailevi ve bireysel kaynaklı nedenlerdir. Okulu terk eden öğrencilerin çoğu terk sürecinde okulun rehberlik servisinden yardım almayı gerekli görmediğini ve okula geri dönmeyi planlamadıklarını belirtmişlerdir. Okuldan ayrılma davranışının bireyi ve toplumu hedef alan önemli bir problem olduğunu ve bunun önüne geçilmesi için gerekli önlemlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Bayhan ve Dalgıç (2012) tarafından yapılan “Liseyi Terk Eden Öğrencilerin Tecrübelerine Göre Okul Terki” adlı çalışma, okulu terk eden öğrencilerin algılarına göre, terk nedenlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Bu kapsamda, 2011-2012 eğitim- öğretim yılında Kocaeli’nde 4 ilçede bulunan Mesleki Eğitim Merkezlerinde çıraklık eğitimi alan ve liseyi 9. Sınıfta terk etmiş 25 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucunda başarısızlık, ailenin olumsuz tutumu, okula karşı isteksizlik ve hoşnutsuzluk, devamsızlık, disiplin ve çeşitli sağlık problemleri okul terki nedenleri arasında gösterilmektedir. Ayrıca arkadaş ortamının ve öğretmenin-yöneticinin olumsuz etkisinin de okul terkine neden olacağı belirtilmiştir.

Özer, Gençtanırım ve Ergene (2011), “Türk Lise Öğrencilerinde Okul Terkinin Yordanası: Aracı ve Etkileşim Değişkenleri ile Bir Model Testi” adlı çalışmada ilk olarak, dürtüsel davranma ile okul terk riski arasındaki ilişkiye disiplin cezası almanın, asosyal davranışların ve bağımlılık yaratıcı madde kullanımının etkisini, ikinci olarak, öğretmen yaklaşımı ve asosyal davranışın okulu terk etme riski üzerindeki etkisini incelemiştir. Nicel yönteminin kullanıldığı çalışmada Riskli Davranışlar Ölçeği ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, 478 öğrenciye uygulanmıştır. Sonuçlar, aile ve arkadaş desteğinin okulu terk etme riskini azalttığı, dürtüsel davranmanın ise artırdığı şeklinde olmuştur. Disiplin cezası, bağımlılık yaratıcı madde kullanımı ve asosyal davranışlar, okulu terk etme riskini artıran aracı değişkenlerdir. Cinsiyet ve başarı değişkenleri ile okulu terk etme riski arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Şimşek (2011) tarafından yapılan “Lise Öğrencilerinde Okulu Bırakma Eğilimi ve Nedenleri” adlı araştırmanın amacı, Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki lise öğrencilerinin okulu bırakma eğilimlerini ve bu eğilimine etki eden faktörleri

saptamaktır. Araştırmaya sekiz il merkezinde farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören 1106 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan bir anketle toplanmıştır. Verilerin analizinde ki kare tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin %17'si okulu bırakmayı düşündüğünü, bu düşüncenin en fazla lise 3. sınıfta yoğunlaştığını belirtmiştir. Bu düşünceye sahip öğrencilerin çoğu erkeklerden oluşmaktadır ve bununla birlikte kardeş sayısının artışı okulu bırakma eğilimini artıran nedenlerdendir.

Tunç (2011) tarafından yapılan “Okulu Terk Etmiş Ortaöğretim Öğrencilerinin Benlik Algıları ve Rehberlik Gereksinimlerinin Karşılama Düzeyleri” adlı doktora tez çalışmasında, Erzurum’da ortaöğretim düzeyinde çeşitli nedenlerle okulu terk eden bireylerin okulu terk etme nedenleri araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini, 2006 yılından itibaren 3 yıllık süre zarfında Erzurum’da liseyi terk eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise araştırma evrenine dahil olan ve mesleki eğitim merkezine, halk eğitim merkezinin açtığı çeşitli kurslara, açık öğretim lisesine devam eden veya düşük ücretlerle vasıfsız çalışan 200 bireyden oluşmaktadır. Araştırmada, Offer Benlik İmajı Ölçeği kullanılmıştır. Bireylerin rehberlik ihtiyaçlarının karşılama düzeyleri, Erkan (1997) tarafından geliştirilen “Rehberlik İhtiyaçlarının Karşılama Düzeyi Formu” ile belirlenmiştir. Araştırma sonucunda; okul terkinin erkek öğrencilerde, genel liselerde, 10. sınıf düzeyinde, devamsızlık ve disiplin sorunu olmayanlarda, il merkezinde ikamet eden bireylerde, düşük ve orta gelir düzeyinde olanlarda, derslerinde başarısız olanlarda, okul rehberlik servisinden yararlanmayanlarda daha fazla olduğu görülmüştür.

Hoffmann ve Stuardo (2010) tarafından yapılan “School Dropout Prevention Strategies for Secondary Education: Latin American Perspective” adlı araştırmaya göre Latin Amerika’da ortaöğretim terk oranının yüksek olduğu ve bu durumun öğrencilerin kendileri, aileleri ve ülkeleri için önemli dezavantajlar oluşturduğu belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre birçok ülkede okul terki, özellikle yoksul öğrenciler arasında daha yoğun olmaktadır.

White ve Kelly (2010) tarafından yapılan “The School Counselor's Role in School Dropout Prevention” adlı çalışmada, alt sosyoekonomik düzeyden gelen öğrencilerin, üst gelir grubundaki ailelerin çocuklarına göre okul terki riskinin dört kat daha fazla olduğu gösterilmiştir. Missouri eyaletindeki St. Louis şehrinde yürütülen otuz yıllık boylamsal bir çalışmanın sonuçlarına göre; okuldan kaçmanın ileri yıllarda

şiddete ve suç işlemeye meyilli olma, evlilikle ve meslek sahibi olma ile ilgili problemlere alt yapı oluşturabileceği belirtilmiştir.

Taylı (2008) “Eğitim Sisteminde Önemli Bir Sorun: Okulu Bırakma” adlı makalesinde, okulu bırakma sorununu, sürecini, bu durumun nedenlerini ve sonuçlarını irdelemeyi ve bu soruna dikkat çekmeyi amaçlamıştır. Okulu bırakmanın kişiyi ve dolayısıyla tüm toplumu negatif yönde etkilediği, okulu terk eden bireylerin düşük sosyal statülü, alt gelir grubunda yer alan, düşük ücretli işlerde çalışan ya da işsiz, depresyona, intihara ve suç işlemeye meyilli, uyumsuz davranışlar sergileyen, toplumla sağlıklı bir bağ kuramayan kişiler haline geldiği belirtmiştir. Bu durumun farkında olmanın, sorunu ortaya koymanın ve gündeme taşımının sorunun çözümü için bir yol haritası olacağı belirtilmiştir ve konunun derinlemesine incelenmesi önerilmiştir.

Uysal (2008) tarafından gerçekleştirilen “Okulu Bırakma Sorunu Üzerine Tartışmalar: Çevresel Faktörler” adlı çalışmada, okulu bırakma sorununun hem toplum için hem de kişi için maliyeti yüksek bir sorun olduğu belirtilmiş, bu alanda yapılan diğer araştırmalarda okul terkine neden olan çevresel etmenler değerlendirilmiştir. Özellikle, öğrencinin alt sosyoekonomik düzeyden gelmesinin öğrencinin terk riskini arttırdığı belirtilmiştir. Terke neden olan okulla ilgili nedenler ise; okulun niteliksiz oluşu, çok büyük veya küçük olması, okuldaki iklimin olumsuz olması ve öğretmenlerle yaşanan sorunlar olabilmektedir. Okulu terk eden öğrencilerin özellikle olumsuz akran gruplarından etkilendikleri de araştırmanın bulguları arasındadır.

Christle, Jolivette ve Nelson (2007) tarafından yapılan “School Characteristics Related to High School Dropout” adlı, okul karakteristikleri ile okuldan ayrılma arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlayan çalışmada, karma yöntem kullanılmıştır. Okul terki riskinin yüksek olduğu 20 okul ile düşük olduğu 20 okul karşılaştırılmış ve öğrenci sayısının fazla olduğu, çoğunluğu erkeklerden oluşan ve sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen öğrencilerin olduğu okullarda terk riskinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmada ayrıca, liseden ayrılmanın, okulla bağların zayıflamasıyla başlayan uzun soluklu bir sürecin sonucu olduğu ve öğrenciler, aileleri ve toplum için sosyal ve ekonomik sonuçlarının olduğu vurgulanmıştır. Liseden ayrılan öğrencilerin işsiz olmalarının, mezun olanlardan daha az kazanmalarının, kamu yardımı almalarının ve cezaevinde kalmalarının daha muhtemel olduğu ve bu sorunun kişisel, ailesel, toplumsal nedenlerden oluşan karmaşık bir yapısının olduğu belirtilmiştir.

Peter, Raman ve Ravilochanan (2007) “School Dropouts of Scheduled Caste and Scheduled Tribe Students in Chennai Corporation Schools” adlı makalede, Hindistan’ın

Chennai şehrindeki dezavantajlı gruplardaki okul terkine neden olan çeşitli değişkenleri belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda okulu bırakan erkek öğrenci sayısının kızlardan fazla olduğu, erkeklerin maddi gelir sağlamak üzere herhangi bir işte çalışmak ve kızlarında daha çok ev işlerinde çalışmak üzere okulu bıraktıkları görülmüştür. Özellikle maddi imkansızlık değişkeninin bu duruma neden olduğu ve öğrenciyi ücretsiz kitap, kıyafet, yemek sağlama gibi destek programlarının öğrencinin okula devamında etkili olacağı, okulu terk eden öğrencilerin vasıfsız işlerde vasıfsız işçi olarak çalışma ihtimallerinin yüksek olduğu belirtilmiştir. "Herkes için herhangi bir ücret ödmeden zorunlu eğitim" sloganının hayata geçirilmesinin okulu terk eden öğrenci sayısında ciddi bir azalma sağlayacağı vurgulanmıştır.

Uysal ve Şahin (2007) "Ortaöğretimde Okulu Bırakma Olgusunu Tetikleyen Yapısal/ Çevresel Faktörler" adlı çalışmada; okulu bırakma olgusunun sebeplerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Evrenini Kütahya ilinin oluşturduğu çalışmada veriler anket tekniği ile toplanmıştır. Anketler için, okulu bırakmış 228 öğrenci ve kontrol grubu olarak okula devam eden 357 öğrenci seçilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okul terki en fazla meslek liselerinde, dokuzuncu sınıf düzeyinde ve erkeklerde görülmektedir. Gençlerin kişisel gelişimlerini ve potansiyellerini gerçekleştirmelerine engel olduğu için, ailenin yeniden üretiminde geriye düşülmesi ve toplumun gelişmesine daha az katkısı olacağı için; eğitimi yarıda bırakma olgusunun planlamacılar ve siyaset yapıcılar tarafından alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Fortin, Marcotte, Potvin, Royer ve Joly (2006) "Typology of Students at Risk of Dropping Out of School: Description by Personal, Family And School Factors" adlı çalışmalarında; okulu bırakma riski altındaki farklı öğrenci gruplarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Tipoloji, okulu terk etme riski ile ilgili üç ana bağlam, yani kişisel, aile ve okul bağlamları temelinde geliştirilmiştir. Bu faktörler temelinde, risk altındaki öğrenciler dört alt gruba ayrılmıştır: (1) Anti-sosyal tip, (2) okul türüne ilgisiz tip, (3) okul ve sosyal uyum güçlüğü yaşayan tip ve (4) depresif tip. Anti- sosyal davranışların, depresyonun, aile ve sınıf ortamlarının okulu terk etmede önemli bir role sahip olduğu, okulu bırakma riski altındaki öğrencilerin, birçok ailesel problemle mücadele ettikleri ve ebeveynlerinden çok az duygusal destek aldıkları belirtilmiştir.

Bridgeland, Dilulio ve Morison (2006) tarafından yapılan "The Silent Epidemic: Perspectives of High School Dropouts" adlı, öğrencilerin liseden ayrılma nedenlerini belirlemeyi amaçlayan çalışma; Philadelphia ve Baltimore'da yaşayan, okuldan ayrılmış, yaşları 16 ile 24 arasında değişen, etnik ve ırksal çeşitlilikteki 467 öğrenciyle

yüz yüze yapılmıştır. Katılımcılar ayrılma nedeni olarak farklı nedenler bildirmiştir: Okulu sevmemek, sınıf ortamının ilginç olmaması, okulun sıkıcı olduğu algısı, motive olamamak, akademik zorluklar, ailenin sosyoekonomik düzeyinin düşük olması, bakıma muhtaç ebeveynlere sahip olmak ve öğrencinin kendisinin ebeveyn olması. Çalışmada öğrencilerin okulda kalmasını sağlayacak bazı öneriler sunulmuştur: Öğrencilerin rehberlik desteğine erişimi kolaylaştırılmalı, öğretmenleri akademik anlamda besleyen bir okul ortamı oluşturulmalı, öğrencilerin okuldaki en az bir yetişkinle güçlü bir ilişkiye sahip olmaları sağlanmalı ve ebeveynler ile okul arasındaki iletişimi geliştirilmeli.

Rumberger, Ghatak, Poulos, Ritter ve Dornbusch (1990) tarafından yapılan “Family Influences on Dropout Behavior in One California High School” adlı çalışmada; okulu bırakma davranışına neden olan çeşitli faktörleri belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmanın verileri, California’daki en kalabalık liselerden birinde okula devam eden ve okulu bırakmış bir grup öğrenci ile yapılan anket çalışmalarından elde edilmiştir. Çalışmanın sonucunda; aile ile ilgili faktörlerin çoğunun sosyoekonomik durum, ebeveyn eğitimi ve aile geliri gibi yapısal faktörlere dayandığı, ailelerin okulu bırakma davranışı üzerinde önemli bir etkisinin olduğu, parçalanmış aile yapısına ve eğitim sürecine daha az dahil olan ailelere sahip olan öğrencilerin okulu bırakma eğiliminin daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme ve araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile toplanan verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel niteliklidir. Betimsel araştırma, var olan bir olayı nicel ya da nitel yönden betimleyen bir araştırma türüdür (Balcı, 2005). Betimsel araştırma ile örneklemden hareketle evren hakkında geniş bilgi sahibi olunur.

Malatya ilinde, ortaöğretim kademesinde örgün eğitim dışına çıkma durumunun sebep ve sonuçları ile incelenerek analiz etmenin amaçlandığı bu araştırmada, karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem araştırması, araştırmacının veri topladığı ve analiz ettiği, bulguları dahil ettiği ve tek bir çalışmada veya araştırma programında nitel ve nicel yaklaşım veya yöntemleri kullanarak çıkarımlarda bulunduğu bir araştırmadır (Tashakkori ve Teddlie, 2003). Çalışmada karma yöntemin eşzamanlı iç içe geçmiş tasarımı kullanılmıştır. Bu tasarımda nicel ve nitel veriler aynı zamanda toplanıp analiz edilmesine rağmen genelde nicel ya da nitel veriye ağırlık verilmektedir (Cresswell, 2014).

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında, Malatya ili merkez ilçelerinde bulunan ortaöğretim kurumlarının tamamı oluştururken; çalışma evrenini, farklı okul türlerinden seçilen 15 okul oluşturmaktadır. Örneklem belirlemede amaçsal örnekleme, uygun örnekleme ve küme örnekleme yöntemleri kullanılmıştır.

Katılımcıları belirlemede, gönüllülük esas alınmıştır. Örgün eğitimden ayrılan öğrencilerin tamamına ulaşmak mümkün olmadığı için açık öğretim sınavına giren öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır. Böylece 6 okulda sınava giren toplam 320 öğrenci ile farklı okul türlerinde çalışan 20'si yönetici, 50'si öğretmen olmak üzere toplam 70 eğitimci araştırmanın çalışma evrenini oluşturmuştur. Anket uygulanan 320

öğrenciden 126'sının okulu, ortaöğretim kademesi dışındaki kademelerden terk etmiş olmaları nedeniyle örneklem dışı tutularak, araştırma, geriye kalan 194 öğrenci üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1.

Araştırmaya Katılan Eğitimcilere İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken		Frekans (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	32	46
	Erkek	38	54
	Toplam	70	100
Mesleki statü	Yönetici	20	29
	Öğretmen	50	71
Mesleki kıdem	0-10yıl	12	17
	11-20 yıl	12	17
	21-30 yıl	30	43
	31 yıl ve üzeri	16	23
Branş	Beden eğitimi ögr.	3	4
	Bilgisayar ögr.	6	9
	Biyoloji ögr.	3	4
	Coğrafya ögr.	4	6
	Din kültürü ögr.	4	6
	Felsefe ögr.	4	6
	Fizik ögr.	5	7
	Kimya ögr.	3	4
	Matematik ögr.	8	11
	Mesleki ve teknik ögr.	11	16
	Müzik ögr.	1	1
	Tarih ögr.	3	4
	Türk dili ve edebiyatı ö.	6	9
	Yabancı dil ögr.	9	13
Çalışılan okul türü	Anadolu lisesi	20	29
	Anadolu imam hatip lisesi	23	33
	Kız imam hatip lisesi	4	5
	Mesleki ve teknik lise	23	33

3.3. Veri Toplama Araçları

Konu ile ilgili yapılan literatür taramasının ardından araştırmanın verileri iki ayrı ölçme aracı ile toplanmıştır. Öğrencilerin görüşlerini almak üzere, Karacabey (2016) tarafından geliştirilen ve 18 sorudan oluşan “Ortaöğretim Okul Terki Anketi” ile yönetici ve öğretmen görüşlerini almak üzere araştırmacı tarafından geliştirilen ve 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Ölçme araçlarının kapsam geçerliliğini test etmek için uzman görüşünden (İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümünden 4 alan uzmanı) yararlanılmıştır.

Uygulama, araştırmacı tarafından bizzat yapılmıştır. Öğrenciler için hazırlanan veri toplama aracı (18 soruluk anket) 6 okulda açık öğretim lisesi sınavına giren öğrencilere sınav günü uygulanmıştır. Yönetici ve öğretmenlerle yapılan görüşme ise yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Farklı tür ortaöğretim kurumlarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerden araştırmaya gönüllü katılmak isteyenler araştırma kapsamına alınmıştır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı ve Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün istatistiklerinden yararlanılmıştır.

3.4. Verilerin analizi

Verilerin analizi SPSS 23 programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın nicel verileri frekans ve kay kare testlerine tabi tutulmuştur. Katılımcıların demografik özellikleri frekans dağılımı ile belirlenirken, kişisel bilgiler ile örgün eğitimden ayrılma nedenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için de ki kare hesaplaması yapılmıştır. Yapılan tüm analizlerde $p < .05$ anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. Nitel veriler ise içerik analizine tabi tutularak temalandırılmış ve elde edilen görüşler bu temalara göre analiz edilerek yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri ve bunlara ilişkin yanıtlar yer almaktadır.

4.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi, *“Ortaöğretimde örgün eğitim dışına çıkan ve açıköğretime yönelen öğrencilerin ayrılma oranları; cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, okul başarısı, ailenin sosyoekonomik durumu, kardeş sayısı ve hanehalkı değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?”* şeklinde düzenlenmiştir.

Bu alt problemin verileri, ilgili literatür taraması, MEB istatistiklerinin incelenmesi ve öğrencilere uygulanan anket formu ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler; frekans ve yüzde hesaplaması analizlerine tabi tutularak alt probleme yanıt olacak şekilde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır.

Malatya İli Genelinde Ortaöğretim Kademesine Örgün ve Açıköğretimde Devam Eden Öğrenci Sayıları

Bu kapsamdaki veriler, Milli Eğitim Bakanlığı ile Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü istatistiklerinden elde edilmiştir. Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde bulunan “Hayat Boyu Öğrenme” biriminden, yıllar bazında açık ortaöğretime kayıtlı öğrenci sayılarına ulaşılmış olmakla birlikte, yıl bazında ortaöğretimden ayrılan öğrenci sayıları itibariyle de sadece 2016- 2017 öğretim yılına ait veriler elde edilmiştir.

Tablo 2.

Ortaöğretimde Örgün Eğitime ve Açık Öğretime Devam Eden Öğrenci Sayıları (Malatya İli Geneli)

	Örgün eğitime kayıtlı öğrenci sayısı	Açıköğretime kayıtlı öğrenci sayısı
2014-2015	66 953	16 784
2015-2016	67 180	17 046
2016-2017	67 468	15 631

Kaynak: MEB 2016-2017 örgün eğitim istatistikleri

Tablo 2’de 2014-2015, 2015-2016 ve 2016-2017 eğitim- öğretim yıllarında, Malatya İli genelindeki resmi ve özel örgün ortaöğretim ile açıköğretim lisesine kayıtlı öğrenci sayıları yer almaktadır. Bu verilere göre 2014-2015 eğitim-öğretim yılında örgün eğitimde 66.953, açık öğretimde 16.784 öğrencinin; 2015-2016 eğitim- öğretim yılında örgün eğitimde 67.180, açık öğretimde 17.046 öğrencinin; 2016-2017 eğitim-öğretim yılında ise örgün eğitimde 67.468, açık öğretimde ise 15.631 öğrencinin kayıtlı olduğu görülmektedir.

Örgün eğitimden ayrılıp açıköğretim lisesine devam eden öğrenci sayısının 2014-2015 eğitim- öğretim yılında 16.784, 2015- 2016 eğitim- öğretim yılında 17.046 ve 2016-2017 yılında 15.631 olduğu görülmektedir.

Örgün eğitimden ayrılan öğrencilerin sınıf düzeyi değişkeni açısından sayıları Tablo 3’te sunulmuştur:

Tablo 3.

Örgün Eğitimden Ayrılan Öğrencilerin “Sınıf Düzeyi” Değişkeni Açısından Sayıları (2016-2017 eğitim- öğretim yılı)

		N	%
Sınıf düzeyi	9. sınıf	4702	73,9
	10. sınıf	899	14,1
	11. sınıf	567	8,8
	12. sınıf	203	3,2
	Toplam	6371	100

Kaynak: Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü istatistikleri 2017 yılı verileri

Örgün eğitimden ayrılan öğrencilerin okul türü değişkeni açısından sayıları Tablo 4’te sunulmuştur:

Tablo 4.

*Örgün Eğitimden Ayrılan Öğrencilerin “Okul Türü” Değişkeni Açısından Sayıları
(2016-2017 eğitim- öğretim yılı)*

		N	%
Okul türü	Mesleki ve teknik lise	3997	62,8
	Anadolu lisesi	1467	23
	İmam hatip lisesi	907	14,2
	Toplam	6371	100

Kaynak: Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü istatistikleri 2017 yılı verileri

Tablo 3’te ve Tablo 4’te 2016- 2017 eğitim- öğretim yılında Malatya İli genelinde ortaöğretim kademesinde örgün eğitimden ayrılan öğrencilerin sınıf düzeyi ve okul türü açısından sayıları verilmiştir. Bir öğretim yılı içerisinde ortaöğretim kademesinden okulu bitirmeden ara sınıflar ve son sınıftan ayrılan toplam öğrenci sayısı 6371’dir. Aynı öğretim yılında örgün ortaöğretime kayıtlı toplam öğrenci sayısı 67.468’dir. Bu verilere göre 2016- 2017 öğretim yılında örgün eğitimden ayrılanlar, toplam öğrenci sayısının %9.4’ü kadardır. Aynı yıl ayrılmalara sınıflar bazında bakıldığında; 9.sınıftan 4702, 10.sınıftan 899, 11.sınıftan 567 ve 12. sınıftan 203 öğrencinin ayrılmış olduğu görülmektedir. Bu verilere göre en fazla ayrılmanın %73.9’luk oranla 9. sınıftan olduğu; bunu, sırasıyla %14.1’lik oranla 10.sınıf, %8.8’le 11.sınıf ve % 3.2’lik oranla da 12. sınıfın izlediği görülmektedir.

Örgün eğitimden ayrılmalara okul türü açısından bakıldığında ise burada ayrılmaların en fazla mesleki ve teknik liselerden olduğu, bunu anadolu liseleri ve imam hatip liselerinin izlediği görülmektedir. Bir öğretim yılında mesleki ve teknik liselerden ayrılan öğrenci sayısı 3997’dir. Bu sayı toplam ayrılan öğrencilerin %62.8’ini oluşturmaktadır. İkinci sırada anadolu liseleri yer almaktadır. Buradan ayrılanlar da 1467 kişi ile genel toplam içerisinde %23’lük oranı oluşturmaktadır. Tablo 4’teki verilere göre en az ayrılmanın olduğu okul türü ise imam hatip liseleridir. Bu okullardan da bir öğretim yılı içerisinde 907 öğrenci ayrılmış olup, bunun toplam içerisindeki oranı %14.2’dir.

Araştırmaya Katılan Açıköğretim Öğrencilerinin Demografik Bilgileri

Malatya ili genelinde ortaöğretim kademesinden ayrılarak açıköğretime devam eden öğrenci sayılarına net olarak ulaşamadığı gibi bu kapsamdaki öğrencilere de ulaşma gücüğü yaşanmıştır. Bu nedenle araştırma, açıköğretim (açık lise) sınavına giren öğrencilere, sınav günü ulaşılmıştır. Böylece Malatya İli Merkez ilçelerinde toplam 6 okulda sınava giren öğrencilere, sınav günü ve sınav öncesi, gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmak isteyen öğrencilere anket uygulanmıştır. Araştırmanın bu kapsamdaki verileri bu yolla elde edilmiştir. Böylece bu öğrencilerden 320'sine anket uygulanmıştır. Ancak daha sonra bunlardan 126'sının ortaöğretimden ayrılarak değil de başka kademelerden ayrılarak açıköğretim sınavına girenler olduğu tespit edilerek araştırma dışı bırakılmış ve geriye kalan 194 öğrencinin verileri ile araştırma sürdürülmüştür.

Bu öğrencilere ait bazı demografik özellikler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur:

a) Cinsiyet değişkeni açısından

Tablo 5.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Cinsiyet” Değişkenine İlişkin Yüzdellik Değerler

Cinsiyet	N	%
Erkek	83	42,8
Kadın	111	57,2
Toplam	194	100

Tablo 5'te gösterildiği gibi araştırma 194 öğrenci örnekleminde gerçekleştirilmiştir. Bu öğrencilerin 83'ü erkek (%42,8), 111'i (%57,2) ise kız öğrencidir. Bu verilere göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin oranı daha fazladır.

b) Hanehalkı değişkeni açısından

Tablo 6.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Hanehalkı” Değişkenine İlişkin Yüzdelik Değerler

Hanehalkı sayısı	N	%
2,00	7	3,7
3,00	24	12,4
4,00	45	23,2
5,00	43	22,2
6,00	23	11,9
7,00	26	13,4
8,00	11	5,7
9,00	6	3,1
10,00	4	2,1
11,00	2	1
12,00	1	0,5
13,00	1	0,5
14,00	1	0,5
Toplam	194	100

Tablo 6’deki verilere göre, araştırmaya katılan öğrencilerin hane halkı sayısına bakıldığında; 2 ila 14 kişi arasında değiştiği görölmektedir. Hane halkı sayısı açısından yığılma, 4 (%23,2) ve 5 (%22,2) kişilik ailelerde olurken; bunu, 7 (%13,4), 3 (%12,4) ve 6 (%11,9) kişilik aileler izlemiştir. Hane halkı sayısı 8 olan, 11 öğrenci; 9 olan, 6 öğrenci; 10 olan, 4 öğrenci ve 11 olan 2 öğrenci de böyle küçük bir örnekleme için dikkat çekicidir. Dolayısıyla 194 öğrencinin % 60,7’si, 5 ve daha fazla kişiden oluşan ailelerden gelmektedir.

c) Kardeş sayısı değişkeni açısından

Tablo 7.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Kardeş Sayısı” Değişkenine İlişkin Yüzdeler

Kardeş sayısı	N	%
1,00	3	1,5
2,00	31	16,1
3,00	42	21,6
4,00	32	16,5
5,00	26	13,4
6,00	18	9,3
7,00	19	9,9
8,00	9	4,6
9,00	8	4,1
10,00	3	1,5
11,00	3	1,5
Toplam	194	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayısına bakıldığında; 1 ile 11 arasında değiştiği, yığılmanın 2 ile 7 kardeş arasında olduğu görülmektedir. En az kardeş sayısı 1 (%1,5), 10 (%1,5), ve 11 (%1,5) kardeşe sahip 9 öğrencide görülürken; en fazla kardeş sayısı 3 (%21,6) kardeş olarak 42 öğrencide görülmüştür. Bu verilere göre, 194 öğrencinin 169'unun (%82,4) 3 ve daha fazla sayıda kardeşe sahip oldukları belirlenmiştir.

d) Okul türü değişkeni açısından

Tablo 8.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ayrıldıkları “Okul Türü” Değişkenine İlişkin Yüzdeler

Okul türü	N	%
Anadolu lisesi	77	39,7
Mesleki ve teknik lise	70	36,1
İmam-hatip lisesi	47	24,2
Toplam	194	100

Araştırmada okul türü değişkeni; Anadolu lisesi (genel lise), mesleki ve teknik lise ile imam hatip lisesi olmak üzere üç kategoride toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere, ayrıldıkları okul türü açısından bakıldığında, genel lise ile mesleki ve teknik liseden ayrılmalarının birbirine yakın olduğu; 194 öğrenciden 77'sinin genel, 70'inin de mesleki ve teknik liseden ayrılmış oldukları tespit edilmiştir. İmam hatip liselerinden ayrılmanın ise bunlara göre daha düşük düzeyde kaldığı görülmektedir.

e) Sınıf düzeyi değişkeni açısından

Tablo 9.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ayrıldıkları “Sınıf Düzeyi” Değişkenine İlişkin Yüzdeler

Sınıf düzeyi	N	%
9.sınıf	115	59,3
10.sınıf	48	24,7
11.sınıf	19	9,8
12.sınıf	12	6,2
Toplam	194	100

Tablo 9'daki verilere bakıldığında; örgün eğitimden ayrılmanın en fazla 9.sınıf, en az ise 12. Sınıfta gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 59,3'ü (115 kişi), 9. sınıftan; % 24,7'si (48 kişi), 10. sınıftan; %9,8'i (19 kişi), 11. sınıftan ve % 6,2'si (12 kişi) de 12. sınıftan ayrıldıklarını belirtmişlerdir.

f) Başarısız olunan ders değişkeni açısından

Tablo 10.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Başarısız Olunan Ders” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler

Başarısız olunan ders	N	%
Matematik	159	48,7
İngilizce	88	26,9
Arapça	40	12,2
Türk dili ve edebiyatı	40	12,2
Toplam	327	100

Öğrencilere, ayrıldıkları okulda sırasıyla en çok başarısız oldukları üç ders sorulmuştur. Verilen cevaplarda dört ders üzerinde yığılmanın olduğu görülmüş, Tablo 10’da bu derslerin frekans değerlerine yer verilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin büyük çoğunluğunun, birçok dersi başarısız oldukları ders olarak işaretlemiş olmaları nedeniyle, tablodaki frekans değerleri çoklu işaretleme nedeniyle yüksek görülmektedir. Bu sonuçlara göre en fazla başarısız olunan dersler; matematik, İngilizce, Arapça ve Türk dili ve edebiyatı dersleri olarak belirlenmiştir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu % 48,7’lik oranla (159 kişi) matematik dersinden başarısız olduklarını belirtmişlerdir. Bunu, % 26,9’luk oranla İngilizce dersi; %12,2’lik oranla da Arapça ve Türk Dili ve Edebiyatı dersleri izlemiştir.

g) Aile birliği durumu değişkeni açısından

Tablo 11.

Araştırmaya Katılan ğrencilerin “Aile Birliği Durumu” Değişkenine İlişkin Yüzdelik Değerler

Aile birliği	N	%
Anne baba birlikte	161	83,1
Babann ikinci evliliği	16	8,2
Anne vefat etmiş	3	1,5
Baba vefat etmiş	6	3,1
Anne baba boşanmışlar	8	4,1
Toplam	194	100

Tablo 11’deki verilere göre, araştırmaya katılan öğrencilerin aile birliğine bakıldığında, büyük çoğunluğunun aile bütünlüğüne (%83,1), %4,1’inin ise parçalanmış aile yapısına sahip oldukları görülmektedir. 3 öğrencinin annesinin, 6 öğrencinin de babasının vefat etmiş olmasıyla tek ebeveynli bir aile yapısına sahip oldukları; 16 öğrencinin (%8,2) babasının ise ikinci evliliği yapmış olduğu tespit edilmiştir.

Örgün eğitim dışına çıkma durumu, aile birliği açısından incelendiğinde tek ebeveynli veya parçalanmış aile yesi olmanın bu durum için belirgin bir etki yaratmadığı, aile bütünlüğünün olduğu durumlardaki okul terklerinin daha fazla olduğu görülmektedir.

h) Babanın eğitim durumu değişkeni açısından

Tablo 12.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Babanın Eğitim Durumu” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler

Babanın eğitim durumu	N	%
Okur- yazar değil	15	7,7
Okur-yazar	33	17
İlkokul mezunu	82	42,3
Ortaokul mezunu	45	23,2
Lise mezunu	19	9,8
Toplam	194	100

Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna bakıldığında, büyük çoğunluğunun (%42,3) ilkokul mezunu oldukları, % 23,2'sinin ortaokul ve %9,8'inin ise lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan 33 öğrencinin (%17) babasının okur-yazar olduğu, 15 öğrencinin (%7,7) babasının ise okur-yazar olmadığı görülmektedir. Lisans ve lisansüstü düzeyde eğitime sahip baba olmadığı için, burada o düzey eğitime yer verilmemiştir.

i) Annenin eğitim durumu değişkeni açısından

Tablo 13.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Annenin Eğitim Durumu” Değişkenine İlişkin Yüzdeler Değerler

Annenin eğitim durumu	N	%
Okur-yazar değil	66	34
Okur-yazar	29	14,9
İlkokul mezunu	67	34,6
Ortaokul mezunu	24	12,4
Lise mezunu	8	4,1
Toplam	194	100

Annelerin eğitim durumuna bakıldığında, genel olarak eğitim düzeyinin düşük olduğu; büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu (%34,6) ve okur- yazar olmayan (%34) , diğerlerinin de diplomasız okuryazar (%14,9) anneler oldukları ortaya çıkmıştır. Belli bir düzeyde eğitimi olan annelerin %12,4'ünün ortaokul ve %4,1'inin ise lise mezunu olduğu görülmektedir.

j) Ailenin ortalama aylık geliri değişkeni açısından

Tablo 14.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Ailenin Ortalama Aylık Geliri” Değişkenine İlişkin Yüzdelik Değerler

Ailenin ortalama aylık geliri	N	%
0-500	8	4,12
501-1000	40	20,61
1001-1500	47	24,23
1501-2000	49	25,26
2001-2500	15	7,73
2501-3000	22	11,34
3000 ve üzeri	13	6,8
Toplam	194	100

Tablo 14’teki verilere bakıldığında, öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%49,49) ailesinin ortalama aylık gelirinin 1001 ile 2000 arasında olduğu görölmektedir. Yine önemli bir sayıdaki ailenin (40 aile, %20,61) ise 501-1000 aralığında bir aylık gelire sahip oldukları tespit edilmiştir. Diğerlerine göre nispeten biraz daha yüksek sayılacak gelire (2001-3000+ arası) sahip olanların oranı ise %25,87’dir. Araştırmanın yapıldığı 2016-2017 yılında bir ailenin aylık sınırı 1432 TL, yoksulluk sınırı 4665 TL olarak belirtilmiştir. Okulu terk eden öğrencilerin en az %93’ünün ekonomik olarak yoksulluk sınırında yaşayan ailelere sahip oldukları görölmektedir. Bu dikkat çekici bir sonuçtur. Bu sonuca göre, maddi imkansızlık nedeniyle okulu terk etme davranışının gerçekleşmiş olabileceği düşünülebilir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi, “Ortaöğretimde örgün eğitim dışına çıkan ve açıköğretime yönelen öğrencilerin, örgün eğitim dışına çıkma nedenleri nelerdir ve bu nedenler; cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi ve okul başarısı değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?” şeklinde düzenlemiştir.

Bu alt problemin verileri, öğrencilere uygulanan soru formu ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler, öğrencilerin demografik özellikleri ile ayrılma nedenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla ki kare ile analize tabi tutularak alt probleme cevap olacak şekilde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır.

Örgün eğitimden ayrılıp açıköğretime devam eden öğrencilerin örgün eğitim dışına çıkma nedenleri Tablo 15’te sunulmuştur:

Tablo 15.

Açıköğretime Devam Eden Öğrencilerin “Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenlerine” İlişkin Analiz Sonuçları

Örgün eğitimden ayrılma nedenleri	N	%
Maddi imkansızlık	46	16,5
Devamsızlık	16	5,8
Başarısızlık	53	19,1
Üniversite sınavına daha iyi hazırlanmak	8	2,9
Açık lisede istediği bölümü okumak	19	6,7
Sağlık sorunları	13	4,7
Bakıma muhtaç ebeveynlere bakmak	2	0,7
Disiplin cezası	3	1,1
Evlilik	6	2,2
Taşınma	5	1,8
Ailenin engel olması	29	10,4
Öğretmenle yaşanan sorunlar	16	5,8
Okul yönetimiyle yaşanan sorunlar	8	2,9
Okulu sevmemek	41	14,7
Okula örgün devam etmeyi gereksiz bulmak	13	4,7
Toplam	278	100

Ortaöğretimde, öğrencilerin örgün eğitim dışına çıkma nedenleri on beş farklı başlık altında toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrenci sayısının 194 olmasına karşın tablodaki N değerlerinin yüksek görülmesi, öğrencilerin birden fazla seçeneği işaretlemiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Tablo 15’deki verilere göre, öğrencilerin örgün eğitimden ayrılma nedenlerinin başında %19,1’lik oranla başarısızlığın geldiği görülmektedir. Bu kapsamda sistemle ilgili diğer bir neden ise %14,7 oranında vurgulanan “okulu sevmemek” nedeni gelmektedir.

Bunlara, “öğretmenle yaşanan sorunlar” (% 5,8), “okul yönetimiyle yaşanan sorunlar” (% 2,9), “disiplin cezası(% 1,1) ve “devamsızlık” (%5,8) da eklenince, sistemden kaynaklı nedenlerin oranı %43,6’ya ulaşmaktadır.

Eğitim sistemi kaynaklı nedenlerin dışında en fazla vurgulanan nedenler “maddi imkansızlık” (%16,5) ve “ailenin engel olması” (%10,4) olarak belirtilmiştir. Burada dikkat çekici bir diğer neden ise 19 kez tekrarlanmış olan ve %6,7’lik bir oranla belirtilen “açık lisede istediği bölümü okumak” nedenidir.

Örgün eğitimden ayrılmaların önemli bir bölümünün sistemseller nedenler olarak kategorize edebileceğimiz okul, öğretmen kaynaklı nedenlerden dolayı gerçekleştiği, aile kaynaklı nedenlerin başında maddi imkansızlığın ve ailenin engel olmasının geldiği ve bireysel kaynaklı neden olarak da açık lisede istediği bölümü okumak nedeninin belirtildiği görülmüştür.

Öğrencilerin, örgün eğitimden ayrılma nedenlerinin cinsiyet değişkeni açısından analiz sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16.

Öğrencilerin, Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenlerinin “Cinsiyet” Değişkeni Açısından Analiz Sonuçları

Örgün eğitimden ayrılma nedenleri	Cinsiyet			
	Erkek		Kadın	
	N	%	N	%
Maddi imkansızlık	22	26,8	24	21,6
Devamsızlık	9	11	7	6,3
Başarısızlık	32	39	21	18,9
Üniversite sınavına daha iyi hazırlanmak	3	3,7	5	4,5
Açık lisede istediği bölümü okumak	6	7,3	13	11,7
Sağlık sorunları	2	2,4	11	9,9
Bakıma muhtaç ebeveynlere bakmak	1	1,2	1	0,9
Disiplin cezası	3	3,7	0	0
Evlilik	0	0	6	5,4
Taşınma	2	2,4	3	2,7
Ailenin engel olması	3	3,7	26	23,4
Öğretmenle yaşanan sorunlar	10	12,2	6	5,4
Okul yönetimiyle yaşanan sorunlar	4	4,9	4	3,6
Okulu sevmemek	26	31,7	15	13,5
Okula örgün devam etmeyi gereksiz bulmak	5	6,1	8	7,2

*p<.05

Cinsiyet değişkeni açısından okuldan ayrılma nedenlerine bakıldığında erkek ve kız öğrencilerin öncelikle ve yoğunlukla vurguladıkları nedenlerde ayrışma ve bazılarında da birleşme görülmektedir. Erkek öğrencilerin en yüksek frekansla ilk sıralarda belirttikleri nedenler; “başarısızlık” (%39), “okulu sevmemek”(31,7), “maddi imkansızlık” (%26,8)ve “öğretmenle yaşanan sorunlar”(12,2) iken; kız öğrencilerinki; “ailenin engel olması” (%23,4),“maddi imkansızlık” (%21,6), “başarısızlık” (%18,9) ve “okulu sevmemek” (%13,5) şeklinde belirtilmiştir. Kız ve erkek öğrenciler; başarısızlık, maddi imkansızlık ve okulu sevmemek nedenlerini ilk sıralarda ortak nedenler olarak belirtirken; kız öğrencilerde; ailenin engel olması, erkek öğrencilerde ise öğretmenle yaşanan sorunlar, farklılaşan nedenler olarak ortaya çıkmıştır.

Ekonomik zorluklar yaşıyan ailelerden gelen, okulunu sevmeyen ve sistem tarafından başarısız olarak etiketlenen öğrencilerin örgün eğitimden ayrılmalarına neden olan bu etkenlerin cinsiyet değişkenine bağlı olmaksızın her iki öğrenci grubu tarafından da ortak nedenler olarak vurgulandığı, bununla birlikte erkek öğrencilerin öğretmenle yaşanan sorunu örgün eğitimden ayrılma boyutuna taşıyacak kadar önemli bir neden olarak görmesi; kız öğrencilerin ise ailelerinin engel olması nedenine yenik düşerek sistem dışına çıkması, farklılaşan nedenler olarak görülmüştür.

Öğrencilerin, örgün eğitimden ayrılma nedenlerinin okul türü değişkeni açısından analiz sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17.

Öğrencilerin Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenlerinin “Okul Türü” Değişkeni Açısından Analiz Sonuçları

Örgün eğitimden ayrılma nedenleri	Okul türü					
	Meslek lisesi		İmam-Hatip l.		Anadolu lisesi	
	N	%	N	%	N	%
Maddi imkansızlık	17	24,6	8	17	21	27,3
Devamsızlık	10	14,5	2	4,3	4	5,2
Başarısızlık	25	36,2	9	19,1	19	24,7
Üniversite sınavına daha iyi hazırlanmak	1	1,4	3	6,4	4	5,2
Açık lisede istediği bölümü okumak	5	7,2	6	12,8	8	10,4
Sağlık sorunları	3	4,3	3	6,4	7	9,1
Bakıma muhtaç ebeveynlere bakmak	2	2,9	0	0	0	0
Disiplin cezası	2	2,9	0	0	1	1,3
Evlilik	1	1,4	4	8,5	1	1,3
Taşınma	1	1,4	2	4,3	2	2,6
Ailenin engel olması	6	8,7	9	19,1	14	18,2
Öğretmenle yaşanan sorunlar	2	2,9	6	12,8	8	10,4
Okul yönetimiyle yaşanan sorunlar	2	2,9	2	4,3	4	5,2
Okulu sevmemek	18	26,1	10	21,3	13	16,9
Okula örgün devam etmeyi gereksiz bulmak	5	7,2	4	8,5	4	5,2

Bu kapsamda yapılan analizlere göre okul türü ile örgün eğitimden ayrılma nedenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamış olup, meslek lisesi öğrencilerinin

ayrılma nedenlerinin başında başarısızlık (%36,2), okulu sevmemek (%26,1) ve maddi imkansızlık (%24,6) gelirken; İmam hatip liselerinde; okulu sevmemek (%21,3), ailenin engel olması (%19,1) ve başarısızlık (%19,1) nedenleri gelmektedir. Anadolu liselerinden ayrılmalarda ise maddi imkansızlık (%27,3), başarısızlık (%24,7) ve ailenin engel olması (%18,2) daha çok vurgulanmıştır. “Başarısızlık”, her üç okul türünde de ortak neden olarak belirtilirken; “ailenin engel olması”, imam hatip liseleri ile anadolu liselerinde; “okulu sevmemek”, meslek lisesi ile imam hatip lisesinde; “maddi imkansızlık” ise meslek lisesi ile anadolu liselerinde ortak ayrılma nedeni olarak vurgulanmıştır. En az vurgulanan nedenler ise sırasıyla meslek liselerinde “üniversite sınavına daha iyi hazırlanmak” (%1,4), evlilik (%1,4) ve taşınma (%1,4); imam hatip liselerinde hiçbir öğrenci tarafından işaretlenmeyen “bakıma muhtaç ebeveynlere bakmak” ve disiplin cezası” ve anadolu liselerinde ise işaretleme almayan “bakıma muhtaç ebeveynlere bakmak”, “disiplin cezası” (%1,3) ve “evlilik” (%1,3) olmak üzere belirtilmiştir.

Örgün eğitimden ayrılma nedeni olarak toplumda sıkça anılan “üniversite sınavına daha iyi hazırlanmak için” seçeneğinin bu çalışmada en az vurgulanan nedenlerden olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin, örgün eğitimden ayrılma nedenlerinin sınıf düzeyi değişkeni açısından analiz sonuçları Tablo 18’de sunulmuştur:

Tablo 18.

Öğrencilerin Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenlerinin “Sınıf Düzeyi” Değişkeni Açısından Analiz Sonuçları

Örgün eğitimden ayrılma nedenleri	Sınıf Düzeyi							
	9.sınıf		10.sınıf		11.sınıf		12.sınıf	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Maddi imkansızlık	25	21,9	13	27,1	6	31,6	2	16,7
Devamsızlık	8	7	4	8,3	3	15,8	1	8,3
Başarısızlık	32	28,1	13	27,1	8	42,1	0	0
Üniversite sınavına daha iyi hazırlanmak	4	3,5	2	4,2	1	5,3	1	8
Açık lisede istediği bölümü okumak	13	11,4	3	6,3	0	0	3	25
Sağlık sorunları	10	8,8	1	2,1	2	10,5	0	0
Bakıma muhtaç ebeveynlere bakmak	2	1,8	0	0	0	0	0	0
Disiplin cezası	1	0,9	1	2,1	1	5,3	0	0
Evlilik	0	0	1	2,1	4	21,1	1	8,3
Taşınma	3	2,6	0	0	2	10,5	0	0
Ailenin engel olması	17	14,9	8	16,7	3	15,8	1	8,3
Öğretmenle yaşanan sorunlar	6	5,3	6	12,5	2	10,5	2	16,7
Okul yönetimiyle yaşanan sorunlar	6	5,3	1	2,1	0	0	1	8,3
Okulu sevmemek	24	21,1	10	20,8	4	21,1	3	25
Okula örgün devam etmeyi gereksiz bulmak	8	7	3	6,3	0	0	2	16,7

*p<.05

Tablo incelendiğinde, sınıf düzeyi değişkeni açısından okuldan ayrılma nedenlerine bakıldığında; 9. Sınıf düzeyinde ayrılma nedenlerinin başında %28,1’lik oranla “başarısızlığın” geldiği, onu sırasıyla “maddi imkansızlık” (%21,9) ve “okulu sevmemek” (%21,1) nedenlerinin izlediği görülmektedir. 10. Sınıftaki ayrılma nedenlerine baktığımızda “maddi imkansızlık” ve “başarısızlık” eşit oranlarda (%27,1) görülürken “okulu sevmemek” (%20,8) bir diğer güçlü etken olarak ortaya çıkmıştır. 11. Sınıf düzeyinde; “başarısızlık” (%42,1), “maddi imkansızlık” (%31,6), “okulu sevmemek” ve “evlilik” nedenlerinin eşit oranlarla (%21,1) daha çok vurgulandığı, 12.

Sınıfta ise “açık lisede istediği bölümü okumak” ve “okulu sevmemek” nedenleri (%25) ile “maddi imkansızlık”, “okula örgün devam etmeyi gereksiz bulmak” ve “öğretmenle yaşanan sorunlar” nedenlerinin eşit oranlarla (%16,7) bunları izlediği görülmektedir.

9., 10., ve 11.sınıf düzeylerinde “başarısızlık”, “maddi imkansızlık” ve “okulu sevmemek” ortak nedenler olarak vurgulanırken, 12. Sınıf düzeyinde “açık lisede istediği bölümü okumak” ve “okula örgün devam etmeyi gereksiz bulmak” nedenlerinde ayrışma görülmektedir. Bu ayrışma bireyin okuldan ayrılma konusunda kişisel tercihlerinin daha ön planda olmasıyla gerçekleşmiş olabilir.

Öğrencilerin, örgün eğitimden ayrılma nedenlerinin başarı durumu değişkeni açısından analiz sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19.

Öğrencilerin Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenlerinin “Başarı Durumu” Değişkeni Açısından Analiz Sonuçları

Örgün eğitimden ayrılma nedenleri	Başarı durumu			
	N	Başarılı %	N	Başarısız %
Maddi imkansızlık	28	25,2	18	23,1
Devamsızlık	6	5,4	9	11,5
Başarısızlık	9	8,1	43	55,1
Üniversite sınavına daha iyi hazırlanmak için	8	7,2	0	0
Açık lisede istediğim bölümü okumak için	17	15,3	2	2,6
Sağlık sorunları	10	9	1	1,3
Bakıma muhtaç ebeveynlere bakmak	1	0,9	1	1,3
Disiplin cezası	2	1,8	1	1,3
Evlilik	5	4,5	0	0
Taşınma	4	3,6	1	1,3
Ailenin engel olması	25	22,5	4	5,1
Öğretmenle yaşanan sorunlar	11	9,9	5	6,4
Okul yönetimiyle yaşanan sorunlar	6	5,4	2	2,6
Okulu sevmemek	13	11,7	28	35,9
Okula örgün devam etmeyi gereksiz bulmak	6	5,4	7	9

*p<.05

Tablo 19’da, öğrencilerin başarı durumu değişkeni açısından okuldan ayrılma nedenlerine ilişkin analiz sonuçları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre, kendini başarılı olarak tanımlayan öğrencilerin okuldan ayrılmalarının, “maddi imkansızlık” (%25,2), “ailenin engel olması” (%22,5) ve “açık lisede istediği bölümü okumak” (%15,3) nedenlerinde yoğunlaştığı; başarısız olduğunu ifade eden öğrencilerin ise “başarısızlık” (%55,1), “okulu sevmemek” (%35,9) ve “maddi imkansızlık” (%23,1) nedenlerine vurgu yaptıkları görülmektedir.

Kendini başarılı olarak nitelendiren öğrencilerin okuldan ayrılma nedenleri öğrencinin inisiyatifinde olmayan (maddi imkansızlık ve ailenin engel olması) durumlardan kaynaklanabileceği gibi kendi tercihi dahilindeki (açık lisede istediği bölümü okumak) durumlardan da kaynaklanabilmektedir. 6287 Sayılı Kanun’la öğrencilere ortaöğretimi açık lisede sürdürebilme seçeneğinin sunulmuş olmasının, başarılı öğrencileri örgün eğitim dışına çekiyor olması öğrenci ve uzun vadede toplum adına istenmeyen bir durumdur.

4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi “6287 sayılı yasayla, (ortaöğretimi açıköğretimde sürdürebilme seçeneği konusunda) yapılan düzenlenmeye ilişkin olarak yönetici ve öğretmen görüşleri nelerdir?” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu alt problemin verileri, yönetici ve öğretmenlere uygulanan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak düzenlenmiş ve yorumlanmıştır.

A. 6287 Sayılı Yasayla (Ortaöğretimi Açıköğretimde Sürdürebilme Seçeneği Konusunda) Yapılan Düzenlenmeye İlişkin Yönetici Görüşleri

Bu kapsamda yöneticilere dokuz soru yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar analiz edilerek tema ve alt temalara ayrılmış, frekans değerleri belirlenerek yorumlanmıştır. Bazı sorular birleştirilerek düzenlenmiştir. Yöneticilere yöneltilen sorular ve alınan yanıtlar şöyledir:

4.3.1. Öğrencilerinizin Örgün Eğitimden Ayrılma Oranı Nedir? Bu Durum Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyi Açısından Bir Farklılık Göstermekte midir?

Tablo 20.

Okuldan Ayrılan Öğrencilere İlişkin Veriler

Ana Tema	Alt Temalar	N	%
Okul türü	Anadolu lisesi	120	20
	Mesleki ve teknik lise	300	50
	İmam hatip lisesi	180	30
Cinsiyet	Kız	180	30
	Erkek	420	70
Sınıf düzeyi	9. sınıf	480	80
	10.sınıf	90	15
	11. sınıf	30	5
	12. sınıf	-	-

Görüşlerine başvuru alan yöneticiler bu soruya; okuldan ayrılma kararının, mesleki teknik liselerde, erkek öğrencilerde ve 9.sınıfta daha yoğun olduğu şeklinde cevap vermişlerdir.

4.3.2.Sizce Öğrencilerin Okulu Bırakma Kararında Kim ya da Kimler Etkili Oluyor?

Tablo 21.

Yöneticilerin, Öğrencilerin Örgün Eğitimden Ayrılma Kararının Belirleyicisine İlişkin Görüşleri

Ana tema	Alt temalar	N	%
Ayrılma kararının belirleyicisi	Öğrencinin kendisi	8	40
	Ailesi	8	40
	Arkadaşları	4	20
	Sosyal medya	2	10

Çalışmaya 20 yönetici katılmasına rağmen tablodaki N değerinin yüksek çıkması, yöneticilerin ayrılma kararının belirleyicisi olarak aynı anda birden çok nedeni belirtmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Yöneticiler, öğrencilerin örgün eğitimden ayrılma kararında kendisinin, ailesinin, arkadaşlarının ve sosyal medyanın etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu kararda ailenin ve öğrencinin kendi kararının daha etkili olduğu belirtilmektedir. Bu alt temalara ilişkin bazı yöneticilerin görüşleri şu şekildedir:

“Hiç kimse değil, buna öğrencinin kendisi karar veriyor. Ne ailesi ne de arkadaşları dedi diye okulu bırakmaz bir öğrenci. Kendi kafasında bu kararı verdiyse bitmiş oluyor bu iş.” (Y7)

“Ailenin bu kararda belirleyici olduğunu düşünüyorum. Kız öğrencilerimizin çoğunun ayrılma nedeni aile kaynaklı oluyor. Erkek öğrencilerimizde ise aileler çalışma, ev ekonomisine katkıda bulunma boyutlarında çocuğu okul terkine zorlayabiliyor.” (Y11)

“Özellikle eğitime kıymet vermeyen ve maddi zorluklar yaşayan aileler okulu çocuğunun hatta kendinin omzunda bir yükmiş gibi görüyor. Çocuğun okuldan kopuş sürecinin taşlarını aileler kendi elleriyle döküyor. Ailenin ayrılmada rolü çok büyük.” (Y17)

“Öğrencilerin okuldan ayrılmalarının baş mimarı olarak kötü arkadaş çevresini görüyorum. Gençler için arkadaş çevresinin ne kadar kıymetli olduğu malumunuz. Yeri geliyor ana babadan, bizden daha önemli oluyor ne söyledikleri, ne yaptıkları. Kendilerini bu çevreye kabul ettirmek için bağımlılık yaratıcı madde kullandıkları da oluyor, suç işledikleri de. Dolayısıyla böyle bir arkadaş çevresi çocuğu eninde sonunda okuldan koparıyor.” (Y6)

“Sosyal medyanın bu nesil üzerinde olumsuz birçok etkisinin olduğunu düşünüyorum hatta yaşayarak da tatbik ediyorum, ediyoruz bu durumu. Öğrencilerin birçoğu sosyal medya bağımlısı, telefonu ellerinden düşürmüyorlar bu da öğrenciyi derslerden, okuldan koparıp okul terkine kadar sürüklüyor.” (Y3)

“Sosyal medya hepimizin kurdu, okumaktan başka her türlü şeye yönlendiriyor bu çocukları ne yazık ki! Okuldan ayrılmaların bu kadar artmasının nedeni olarak görüyorum” (Y19).

4.3.3. Sizce Öğrencilerin Okulu Bırakma Nedenleri Nelerdir?

Tablo 22.

Yöneticilerin, Öğrencilerin Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenine İlişkin Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	N	%
Ayrılma nedenleri	Başarısızlık	14	70
	Devamsızlık	12	60
	Okulu sevmemek	8	40
	Sağlık sorunları	6	30
	Maddi imkansızlık	2	10
	Diplomaya atfedilen değersizlik	2	10

Yöneticilerin, öğrencilerin örgün eğitimden ayrılma nedenlerine ilişkin görüşleri alındığında, Tablo 22’de yer alan alt temaların sıklıkla gözlemlendiğini vurgulamışlardır. En sık gözlenen nedenler başarısızlık (%70) ve devamsızlık (%60) olmakla birlikte bu nedenleri okulu sevmemek (%40) ve sağlık sorunları (%30) izlemektedir. Maddi imkansızlık ve diplomaya atfedilen değer (%10) da örgün eğitimden ayrılmanın bir diğer nedenleridir. Bu alt temalara ilişkin bazı yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Başarısızlık okuldan ayrılmanın en önemli nedeni.” (Y8)

“Başarısız öğrencinin ayağının altına halılar da serseniz okulu bırakacaksa bırakıyor. Başarısızlık okulu terk etmenin en güçlü sebebi.” (Y1)

“Devamsızlığın belirli bir prosedürü var buna uymayan öğrenci sınıf tekrarına düşüyor biliyorsunuz iki kez üst üste sınıfta kalınca da mecburen atılıyor okuldan.” (Y4)

“...devamsızlıkla başlayan süreç çok büyük bir ihtimalle okul terkine kadar uzanıyor.” (Y9)

“Sağlık sorunlarından dolayı okulu bırakan öğrencilerim var. Evde ve hastanede tedavi gören öğrencilerim var. Bu sorunları atlattıktan sonra onları sisteme hemen dahil edeceğiz.” (Y12)

“Sağlık sorunları yaşadığı için öğrenimine devam edemeyen öğrencilerim oldu birkaç yıl arayla.” (Y19)

“Sağlık sorunları da okuldan ayrılmaya neden olabiliyor.” (Y5)

“Maddi sıkıntılar yaşayan ailelere mensup çocuklar okula devam etme konusunda genellikle isteksiz oluyor. Bir an önce çalışma hayatına atılıp para kazanma derdinde oluyor.” (Y6)

“Diplomaya kimsenin kıymet verdiği yok artık. Lise mezunu olmasıyla olmaması arasında bir fark olmayacağını düşünüyor öğrenci. Hele de başarısızsa, aile yeterince ilgili ve

bilinçli değilse okulu bırakıp sanayide başlıyor işe. Mezun olsam da olmasam da aynı parayı kazanacağım nasılsa mantığı var birçoğunda ne yazık ki!” (Y15)

4.3.4. Okulu Bırakan Öğrencileri İzleyebiliyor musunuz? Okulun Böyle Bir Takip Sistemi Var mı?

Tablo 23.

Yöneticilerin, Okulu Bırakan Öğrencileri İzleme Durumuna İlişkin Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	N	Frekans
Takip Sistemi	Var	-	-
	Yok	20	100

Yöneticilere “okulu bırakan öğrencileri izleyebiliyor musunuz? Okulun böyle bir takip sistemi var mı” diye sorulduğunda; kendi okullarında açık liseye devam eden öğrencileri takip edebildiklerini, ancak diğerleri için böyle bir takip sisteminin söz konusu olmadığını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan biri “İhtiyaç duyduğumuzda, Müfettişler aracılığı ile ve e- okul sistemi üzerinden bilgi alabiliyoruz.” şeklinde bir görüş belirtirken;

Katılımcılardan bir diğeri “Eğer öğrenci bizim okulumuzun açık lisesine geliyorsa takip ediliyor, aksi halde bilgimiz olmuyor.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcılardan bir başkası ise “Bir takip sistemi yok biz de bunu öğrenciler tasdiknamelerini almaya geldiklerinde öğreniyoruz.” şeklinde görüş belirtmiştir.

4.3.5. Okulu Bırakma Eğiliminde Olan Öğrencileri, Bu Eğiliminden Vazgeçirmek İçin Neler Yapıyorsunuz?

Tablo 24.

Yöneticilerin, Öğrencileri Örgün Eğitimden Ayrılmadan Vazgeçirme Durumuna İlişkin Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	N	%
Ayrılmadan Vazgeçirme	Rehber öğretmene yönlendirme	20	100
	Öğrenci ile konuşma	20	100
	Ebeveyn ile görüşme	18	90
	Sosyal etkinliklere yönlendirme	6	30

Görüşülen yöneticiler genellikle rehber öğretmene yönlendirme, öğrenci ile konuşma, ebeveynle görüşme ve sosyal etkinliklere başvurma gibi vazgeçirme etkinliklerine başvurduklarını belirtmişlerdir. Bu alt temalara ilişkin bazı yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Okulu terk etme riski taşıyan öğrencilerimizi ilk olarak rehberlik servisine yolluyoruz ve rehber öğretmeniyle görüşmesini sağlıyoruz.” (Y5)

“Öğrenciyle görüşüyorum. Ardından rehberlik servisine yolluyorum mutlaka. Sonuç alsak bile mutlaka ebeveynleriyle de görüşüyorum ve durumu çözmeye çalışıyorum.” (Y9)

“Okulu terk etme durumunun birden çok ayağı olduğunu düşünüyorum bu nedenle de böyle bir risk taşıyan öğrenci için yapılacaklar da çok yönlü olmalı. Öğrenciyi okul ortamında rahatsız eden, okuldan soğutan ya da uzaklaştıran nedenleri öğrenmeye çalışıyorum öğrenci ile görüşerek ve eğer bu alandaki sorunları halletmeye çalışıyorum rehber öğretmenle işbirliği halinde ve gerektiğinde de aile ile görüşerek. Daha sonra öğrencinin okulda aktif, mutlu hissetmesini sağlayacak sosyal etkinliklere yönlendiriyorum onu. Bunun önleyici bir hamle olduğunu düşünüyorum.” (Y15)

4.3.6. 6287 Sayılı Yasa'nın Öğrencilere Ortaöğretimde Örgün Eğitimden Yaygın Eğitime Geçebilme İmkânı Sağlaması Sizce Öğrencilerin Eğitimini Nasıl Etkilemektedir? (Olumlu veya Olumsuz)

Tablo 25.

Yöneticilerin, 6287 sayılı yasanın Ortaöğretim Düzenlemesine İlişkin Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	N	%
6287 Sayılı Yasa'nın	Olumlu	14	70
	Olumsuz	4	20
Ortaöğretim Düzenlemesi	Hem olumlu hem olumsuz	2	10

Yöneticilere, 4+4+4 sisteminin öğrencilere ortaöğretimde örgün eğitimden yaygın eğitime geçebilme imkânı sağlamasına ilişkin görüşleri sorulduğunda; yarıdan çoğu bu konuda olumlu görüş belirtirken; diğerleri bu düzenlemeyi okulu terk sayısında ciddi artışa yol açması nedeniyle olumsuz bulduklarını, bir kısmı ise düzenlemenin hem olumlu hem de olumsuz etkileri olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Olumlu görüş belirten yöneticiler, maddi imkansızlık nedeniyle okula devam edemeyecek ve çalışmak zorunda olan çocuklara imkân tanınması, öğrencinin aynı anda hem bir mesleki eğitim alırken hem de genel lise diplomasına sahip olması ve akademik başarısı düşük öğrencilerin diğerlerini olumsuz etkilemelerinin ortadan kalkması gibi nedenlerle düzenlemeyi olumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı yönetici görüşleri şöyledir:

“Eğer ekonomik zorluklar yaşayan bir ailenin çocuğu ise söz konusu olan, olumlu buluyorum.”(Y18)

“Olumlu buluyorum. Özellikle meslek liselerine yönelen öğrenciler hem meslek ediniyor hem de aynı anda liseyi bitirerek diploma sahibi olabiliyor.” (Y7)

“Öğrencinin eğitim sisteminden tamamen kopuşundansa bu düzenin devam etme şansı sağlamasını müspet buluyorum.” (Y13)

“Bu düzenlemeyi olumlu buluyorum. Başarısız öğrenci ya da ailesi eğitime engel olan öğrenci ya da arkadaş çevresinden olumsuz etkilenen öğrenci okulu bırakıp tamamen bir kopuş yaşayacağına en azından liseye açık da olsa devam edebilme şansına sahip oluyor. Ailesi engel olan öğrencinin belki ailesinin fikri değişecek, arkadaş kurbanı olan çocuk belki yaptığı yanlışın farkına varacak ya da başarısız bir öğrenci gayret göstermeye başlayıp kendisine yepyeni bir yol çizecek, kim bilir... Bu düzenleme işte bu çocuklar bir şans, fırsat yeni bir kapı niteliğinde şahsi kanaatimce.” (Y5)

“Okula devam etmek istemeyen öğrenci okula, diğer öğrencilere zarar veriyor. Yaygın eğitimle kolay yoldan meslek öğrenebilirler, hayata atılabilirler.” (Y2)

“Akademik başarısı düşük olan öğrencilerin diğer öğrencileri olumsuz etkilediğini düşünüyorum. Bu öğrencilerin zaten okumaya niyetleri olmuyor bari diğer başarılı öğrencilere olumsuz örnek olmasınlar. Açık lisede öğrenimlerine devam edebilirler, hem sistemin dışına çıkmamış olurlar hem de okumak isteyen öğrencilere kötü örnek teşkil etmezler” (Y14)

Olumsuz görüş belirten yöneticiler, öğrencilerin eğitim- öğretim ortamından uzaklaşması, herhangi bir yaptırım ve takip sisteminin olmaması ve gençlerin sokaklara salınması, okul terk oranında ciddi artışlara neden olması gibi nedenlerden ötürü düzenlemeyi olumsuz bulduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı yönetici görüşleri şöyledir:

“Gençler sokaklara salınıyor. Bu gençlerin ne yaptığı, neyle zaman geçirdiği, nasıl yetiştiği ile ilgilenen yok.” (Y3)

“Bu sistemde okul terk sayısında çok ciddi artış oldu. Ülkemiz geleceği açısından durumu kritik buluyor ve bu düzenin en kısa zamanda değişmesi gerektiğini düşünüyorum. Örgün eğitim dışına çıkan her çocuk bir kayıptır.” (Y11)

“Olumsuz buluyorum. Her öğrenci bu ülkenin geleceğinin kilometre taşlarından biridir. Nitelikli öğrenci demek nitelikli birey, nitelikli toplum demektir ve o nitelik okul kültürü içerisinde öğretmenin, ailenin ve toplumun ortak işbirliği ile kazandırılır. Tek bir öğrencimizden bile vazgeçemeyiz. Öğrencinin sistemin içinde kalmasını sağlayacak önlemler alınmalı, sistemin dışına çıkışını kolaylaştıracak seçenekler sunmak yerine!” (Y15)

Bu konuda hem olumlu hem de olumsuz görüş belirten iki yönetici olmuştur.

“Hem olumlu hem de olumsuz tarafları olduğunu düşünüyorum.” (Y6)

“Bu düzenlemenin öğrenciyi sistemin içinde tutması, örgünde eğitimine devam etmek istemeyen öğrencilere fırsat tanımış olması yönleriyle olumlu buluyorum fakat takip sisteminin olmaması yönüyle de olumsuz buluyorum.” (Y20)

B. 6287 Sayılı Yasayla (Ortaöğretimi Açıköğretimde Sürdürebilme Seçeneği Konusunda) Yapılan Düzenlenmeye İlişkin Öğretmen Görüşleri

Bu kapsamda öğretmenlere beş soru yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar analiz edilerek tema ve alt temalara ayrılmış, frekans değerleri belirlenerek yorumlanmıştır.

4.3.7. Sizce Öğrencilerin Okulu Bırakma Kararında Kim ya da Kimler Etkili Oluyor?

Tablo 26.

Öğretmenlerin, Öğrencilerin Örgün Eğitimden Ayrılma Kararının Belirleyicisine İlişkin Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	N	%
Ayrılma kararının belirleyicisi	Öğrencinin kendisi	19	38
	Ailesi	18	36
	Arkadaşları	18	36

Çalışmaya 50 yönetici katılmasına rağmen tablodaki N değerinin yüksek çıkması, öğretmenlerin ayrılma kararının belirleyicisi olarak aynı anda birden çok nedeni belirtmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Öğretmenler, öğrencilerin örgün eğitimden ayrılma kararında kendisinin, ailesinin ve arkadaşlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu kararda öğrencinin kendi kararının, ailesinin ve arkadaşlarının benzer etki yarattığı belirtilmektedir. Bu alt temalara ilişkin bazı öğretmen görüşleri şöyledir:

“Bu kararın öğrenciye ait olduğunu düşünüyorum. Bu kademedeki öğrenci artık kendi kararlarını alabilen olgunluğa erişmiş oluyor.” (Ö19)

“Bizler ne kadar sistemin içinde tutmaya çalışsak da öğrenciyi kendisi kararını vermişse vazgeçirmek genelde mümkün olmuyor. Aile ya da arkadaş çevresinden kaynaklar problemler bir yere kadar çözüme kavuşturulabilir belki ama kafasında netleştirmişse kararını vazgeçmiyor.” (Ö3)

“Ayrılma kararının belirleyicisi olarak öğrenciyi görüyorum. Ancak arkadaş çevresinin rolü de yadsınamaz.” (Ö26)

“Öğrencinin ailesinin bu kararda etken olduğunu düşünüyorum. Özellikle bu durumun kız öğrenciler aleyhine olduğu kanısındayım. Bilinçsiz, eğitimin önemini idrak edememiş, kız çocuklarını evde işe, çocuk bakımına koşturan ailelerin sayısı az değil.” (Ö7)

“Özellikle başarısız erkek öğrencilerin okula devamlarına ailelerinin sıcak bakmadığı kanaatindeyim. Okulda vakit kaybedeceğine bir an önce çalışmaya başlasın, meslek öğrensin, para kazansın diye düşünüyorlar. Bu kararda aile etkili.” (Ö48)

“Arkadaş çevresinin, gençlerin hal ve hareketlerinde çok belirleyici olduğunu düşünüyorum. Özellikle aile tarafından yeterince sahiplenilmeyen gençler kötü arkadaş kurbanı olmaya aday. Etrafında okulu terk etmiş, okulun, okumanın gereksiz olduğunu düşünen,

bambaşka işler peşinde olan arkadaşlar varsa ve öğrenci de halihazırda başarısızsa okul terki kaçınılmaz oluyor.” (Ö11)

“Bu kararın öğrencinin kendisinden, arkadaş çevresinden ve ailesinden kaynaklandığını düşünüyorum.” (Ö13)

“Aile, arkadaş çevresi ve öğrencinin kendisi bu kararda paydaş.” (Ö36)

“Öğrencinin bu kararında en az kendisi kadar ilgisiz ailesinin ve kötü arkadaş ortamının da etkisi var diye düşünüyorum.” (Ö8)

4.3.8. Sizce Öğrencilerin Okulu Bırakma Nedenleri Nelerdir?

Tablo 27.

Öğretmenlerin, Öğrencilerin Örgün Eğitimden Ayrılma Nedenine İlişkin Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	N	%
Ayrılma nedenleri	Başarısızlık	33	66
	Maddi imkansızlık	22	44
	Devamsızlık	16	32
	Ailenin engel olması	16	32
	Disiplin cezası almak	11	22

Öğretmenlerin, öğrencilerin örgün eğitimden ayrılma nedenlerine ilişkin görüşleri alındığında, Tablo 27’de yer alan alt temaların sıklıkla gözlemlendiğini vurgulamışlardır. En sık gözlenen sebepler; başarısızlık (%66) ve maddi imkansızlık (%44) olmakla bunu eşit oranlarda devamsızlık (%33) ve ailenin engel olması (%33) izlemektedir. Disiplin cezası almak (%22) da ayrılmanın bir diğer sebebidir. Bu alt temalara ilişkin bazı öğretmen görüşleri şöyledir:

“Başarısız öğrenciler daha çok ayrılıyor okuldan.” (Ö7)

“Özellikle başarısız öğrenciler liseye açık olarak devam edebilmeyi kendilerine bahsedilen bir nimet olarak algılıyor. Okulda başarısızlığın başıboşluğuyla savrulup duracağına açıkta mutlu mesut okuyor.” (Ö26)

“ Başarısızlığın en temel etken olduğunu düşünüyorum. Özellikle de hem maddi zorluklar yaşayan hem de başarısız olan öğrencilerde terk daha fazla oluyor.” (Ö13)

“Başarısız öğrenciler zaten devamsızlık yapmaya meyilli oluyor. Okula gelmedikçe de iyice kopuyor öğrenci derslerden, soğuyor okuldan.” (Ö46)

“Başarısızlığın, maddi imkansızlığın ve bunların sonucunda devamsızlığın öğrencinin ayrılma kararının tetikleyicisi olduğunu söyleyebilirim.” (Ö4)

“Maddi imkansızlığın en önemli neden olduğunu söyleyebilirim. Ayrılmalar daha çok fakir öğrencilerde görülüyor.” (Ö15)

“Maddi sıkıntılar yaşayanlarda terk sayısı daha fazla oluyor.” (Ö5)

“Devamsız öğrencilerin bir müddet sonra okuldan atıldığını duyuyoruz genellikle. Devamsızlık çok ciddi bir sorun.” (Ö33)

“Özellikle kız öğrencilerin aileleri kızlarını okula göndermek istemiyor. Bireysel olarak da görüştüğüm birçok veli oldu. Açık lise, durumu bize karşı savunmaları için de bir kalkan görevi görüyor.” (Ö1)

“Ailelerin birçoğu eğitime inanmıyor. Okuyup da ne olacak diye düşünüyorlar. Tabii çoğu eğitimsiz bilinçsiz aile. Çocuk başarısızsa hele de zaman kaybı olarak görüyor okulu.” (Ö25)

“Aile en önemli neden.” (Ö42) (Ö43)

“Disiplin cezası almak okuldan kopuşun ilk basamağı belki de. Ceza alan öğrenci kendini etiketlenmiş, kurallara ve sisteme karşı, asi ve farklı hissediyor bence ve bu haliyle de okula ait olmadığını düşünüyor.” (Ö28)

“Disiplin cezası almak okuldan ayrılma oranını artıran bir faktör.” (Ö21)

4.3.9. Okulu Bırakan Öğrencileri İzleyebiliyor musunuz? Okulun Böyle Bir Takip Sistemi Var mı?

Tablo 28.

Öğretmenlerin, Okulu Bırakan Öğrencileri İzleme Durumuna İlişkin Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	N	%
	Var	-	-
Takip sistemi	Yok	50	100

Öğretmenlere, ”Okulu bırakan öğrencileri izleyebiliyor musunuz? Okulun böyle bir takip sistemi var mı” diye sorulduğunda; okullarında böyle bir takip sisteminin söz konusu olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden bazıları:

“Sosyal medyadan takip edebiliyorum. Okulun takip sistemi yok.” (Ö19)

“Okulun böyle bir takip sistemi yok. Öğrenci tasdiknamesini almaya geldiğinde karşılaşırsak öğreniyorum.” (Ö7)

“Müdür beyle bu konu hakkında görüştüğümde okulun böyle bir sisteminin olmadığını söyledi.” (Ö45)

“Yok, ama olmalı. Bu öğrencilerin vaziyetleriyle ilgili hiçbir şey bilmiyor oluşumuz sizce de çok tuhaf değil mi? Öğrenci buhar olup uçuyor sanki. Her birinden sorumluyuz ve nerede olduklarını, ne yaptıklarını biliyor olmamız gerekli.” (Ö3) şeklinde görüş belirtmiştir.

4.3.10. Okulu Bırakma Eğiliminde Olan Öğrencileri, Bu Eğiliminden Vazgeçirmek İçin Neler Yapıyorsunuz?

Tablo 29.

Öğretmenlerin, Öğrencileri Örgün Eğitimden Ayrılmadan Vazgeçirme Durumuna İlişkin Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	N	%
Ayrılmadan Vazgeçirme	Rehber öğretmene yönlendirme	38	76
	Ebeveyn ile görüşme	27	54
	Öğrenci ile konuşma	27	54
	Sosyal etkinliklere yönlendirme	27	54

Görüşülen öğretmenler genellikle, rehber öğretmene yönlendirme, ebeveynle görüşme, öğrenci ile konuşma, sosyal etkinliklere başvurma gibi vazgeçirme etkinliklerine başvurduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Benimle bu kararı paylaşan öğrenciyle önce kendim görüşüyorum daha sonra öğrenciyi mutlaka okul rehberlik öğretmenine yönlendiriyorum. İşin uzmanı onlar çünkü.” (Ö26)

“Rehber öğretmene yönlendirmek en doğrusu.” (Ö29)

“Kendim görüşürüm ve rehberliğe yollarım.” (Ö17)

“Bu karardan vazgeçirmek için önce bu kararın altında yatan nedenleri gün ışığına çıkarmak gerekir. Öğrenciyi yeterince tanıyorsam, ikili ilişkimiz konuyu detaylarıyla benimle paylaşacak kadar güven veriyorsa çocuğa, dinlerim ve çözüm yolları üretmeye çalışırım kendisiyle. Bu konuda rehberlik servisinden de yardım almasını şart koşarım. Gerekirse ailesiyle görüşürüm, elimden geleni yaparım.” (Ö3)

“Sportif ve sanatsal faaliyetlere katılım öğrencilerin özgüven kazanmalarını sağlıyor. Bu da terkin önlenmesi için bir araç olabilir.” (Ö19)

“Öğrenci okulda kalmak istiyor ve elinde olmayan nedenlerden dolayı terki düşünüyorsa elimden gelen her şeyi yaparım. Öğrencinin kendisiyle, ailesiyle görüşürüm,

rehberlik servisinden yardım almasını sağlarım gerektiğinde onu okulun sosyal etkinliklerine yönlendiririm.” (Ö11)

“Okulun desteği yok.” (Ö38)

4.3.11. 6287 Sayılı Yasa'nın Öğrencilere Ortaöğretimde Örgün Eğitimden Yaygın Eğitime Geçebilme İmkânı Sağlaması Sizde Öğrencilerin Eğitimini Nasıl Etkilemektedir? (Olumlu veya Olumsuz)

Tablo 30.

Öğretmenlerin, 6287 Sayılı Yasanın Ortaöğretim Düzenlemesine İlişkin Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	N	%
6287 Sayılı Yasa'nın Ortaöğretim Düzenlemesi	Olumsuz	33	66
	Olumlu	17	34
	Hem olumlu hem olumsuz	-	-

Öğretmenlere, 4+4+4 sisteminin öğrencilere ortaöğretimde örgün eğitimden yaygın eğitime geçebilme imkânı sağlamasına ilişkin görüşleri sorulduğunda; yarıdan çoğu bu konuda olumsuz görüş belirtirken; diğerleri, bu düzenlemeyi örgün eğitime devam etmek istemeyen öğrencilerin, diğer öğrencilere ve okula zarar verme eğiliminde olmaları nedeniyle olumlu buldukları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Olumsuz görüş belirten öğretmenler, lise eğitiminin değersizleştirilmesi, öğrencinin eğitim- öğretim ortamından uzak kalması, gençlerin eğitim hayatının bölünmesi, öğrencilerin aileleri tarafından ekonomik gelir kapısı olarak görülmeleri, örgün eğitimin yük olarak algılanması gibi nedenlerle düzenlemeyi olumsuz bulduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğretmen görüşleri şöyledir:

“Bu öğrencilerin birçoğu başıboş kalıyor, potansiyelleri, keşfedilmemiş yetenekleri harcanıyor. Eğitim sistemi tek bir öğrenciyi bile kaybetmeyi göze almamalı. Ülkemiz, üretkenliğimiz, ekonomimiz için kayıp olarak görüyorum.” (Ö1)

“Her biri solup giden bir gül olacak bu öğrencilerin. Her birey biriciktir ve biricikliğiyle kendine, topluma yapacağı katkı da eşsizdir. Sistemin dışına çıkmasına göz yumulan her öğrenci önce kendi adına sonra ailesi ve toplum adına kaybedilmiştir. Düzenlemeyi geleceğimiz adına çok riskli ve yanlış buluyorum.” (Ö3)

“Öğrencinin eğitim hayatı bölünüyor. Ayrıca aileler öğrenciyi ekonomik gelir kapısı olarak görüyor ve işin rotası eğitimin öneminden maddiyatın önemine doğru kayıyor.” (Ö46)

“Öğrencinin eğitime olan bakışını değiştirdi, artık öğrenciler lise eğitimini uzun görüyor, örgün eğitimi yük olarak algılıyor. Algının bu yönde değişmesi uzun vadede yıkıcı sonuçlar doğuracaktır.” (Ö5)

“Eğitime hak ettiği önem verilmiyor. Lise eğitimi değersizleştiriliyor.” (Ö23)

“Erkek öğrenciler çalışmaya, kız öğrenciler evliliğe yönlendiriliyor. Olumsuz buluyorum. (Ö7)

“Okulu terk eden öğrenci sayısında çok ciddi bir artış var. Bu durum ciddi problemlere yol açacak. Nitelsiz, işsiz, mutsuz gençler toplumun kanayan yarası olacak.” (Ö33)

Olumlu görüş belirten öğretmenler, okula zorla ve sevmeyerek gelen öğrencilerin kendi yollarını çizmesine alternatif tanınması, zorbalık yapan ve şiddet eğiliminde olan öğrencilerin yaygın eğitimde olmalarının daha faydalı olacağı gibi nedenlerden ötürü düzenlemeyi olumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Olumlu görüş belirten öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Örgün eğitimde okumak istemeyen öğrenci devam etmek isteyen öğrencilere, okula zarar verebilir. Öğrenci kendi kararıyla kendi yolunu çizebilir.” (Ö42)

“Zaten öğrencilerin büyük bir kısmı okula zorla geliyor. Aile baskısı ile sevmeyerek, istemeyerek okula gelmelerindense yaygın eğitimde okumaya devam etmek onlar için daha faydalı olabilir.” (Ö12)

“Örgün eğitime devam etmek istemeyen öğrencilerin büyük çoğunluğu okul içerisinde arkadaşlarının eğitim öğretimini kısıtlıyor, zorbalık yapıyor. Bu öğrenciler genellikle şiddet eğilimindedir ve sorumluluk sahibi değiller. Bu nedenle yaygın eğitim bu denklemden herkes için kurtarıcı durumunda.” (Ö9)

“Bu seçeneği olumlu buluyorum. Ayrılma kararı vermiş bir öğrenciyi bu kararından vazgeçirmek neredeyse imkansız, açık liseye devamı halinde en azından lise diploması sahibi olma şansını yakalamış oluyor.” (Ö2)

“Müspet buluyorum. Maddi zorluklar nedeniyle çalışmak zorunda olduğu için okuldan ayrılacak öğrencilere hem çalışma hem de okuma fırsatı tanıyor.” (Ö29)

BÖLÜM V

TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, ortaöğretimde örgün eğitim dışına çıkmış öğrencilerin mevcut durumları tespit edilerek, okuldan ayrılma nedenleri; cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi ve okul başarısı değişkenleri açısından incelenmiş ve 6287 sayılı yasayla, ortaöğretime devam konusunda yapılan düzenleme yönetici ve öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirilmiştir

Bu bölümde, elde edilen bulgular tartışılarak, araştırma sonuçları olarak özetlenmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuçlar

Ortaöğretimde örgün eğitim dışına çıkma durumunun çeşitli değişkenler açısından analiz edilmesini amaçlayan bu çalışmada ulaşılan sonuçlar alt problem sırasına göre özetlenmiştir.

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt problemi, “*Ortaöğretimde örgün eğitim dışına çıkan ve açıköğretime yönelen öğrencilerin ayrılma oranları; cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, okul başarısı, ailenin sosyo- ekonomik durumu kardeş sayısı ve hanehalkı değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?*” şeklinde düzenlenmiştir.

Araştırma bulgusuna göre; Malatya ili genelinde 1 yılda açıköğretime yönelen ortaöğretim öğrencilerinin % 9.4’ü oranında olduğu, bu öğrencilerin büyük kısmının 9. Sınıftan ve mesleki-teknik liselerden ayrıldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ise büyük çoğunluğunun kızlardan oluştuğu, genellikle ayrılmaların 9. Sınıfta yoğunlaştığı ve Anadolu liselerinden olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda yapılan analizlerde ayrılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun hane halkının 4-5 kişiden oluştuğu, daha çok sosyoekonomik ve eğitim düzeyi düşük ailelerden geldikleri, okul başarılarının da düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuç literatürle karşılaştırıldığında; örgün eğitimden ayrılıp açıköğretime yönelen ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve aile yapısı

değişkenleri açısından durumlarını inceleyen çalışmaların çoğunda benzer sonuçlara ulaşıldığı, bir kısmında ise farklı sonuçların olduğu görülmektedir.

Örgün eğitimden ayrılıp açıköğretime yönelen ortaöğretim öğrencileri cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, AÇEV (2006), Rumberger (2001), Tosun ve Bayram (2015) ve Yadav, Kalakoti, Ahmad (2010)'ın çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşılrken; Battin- Pearson ve ark. (2000), Karacabey (2018), Laird, DeBell ve Chapman (2006), Öğülmüş (2013), Özer, Gençtanırım ve Ergene (2011), Tamer (2013), Tatar (2016), Tunç (2009) ve Uysal ve Şahin (2007)'in çalışmalarında ise farklı bulgulara ulaşılmıştır.

Yadav, Kalakoti ve Ahmad'ın 2010 yılında yaptıkları, "*Çocuklarda Okulu Bırakma Belirleyicileri*" başlıklı çalışmada, okuldan ayrılan kızların sayısının 102, erkeklerin 50 neredeyse iki katı olduğu belirtilirken; Şimşek (2011) tarafından yapılan "*Lise Öğrencilerinde Okulu Bırakma Eğilimi ve Nedenleri*" başlıklı çalışmada, okulu terk etme eğiliminde olan erkek öğrenci sayısının, terk eğiliminde olan kız öğrenci sayısının yaklaşık iki katı olduğu tespit edilmiştir. Özer, Gençtanırım ve Ergene (2011) "*Türk Lise Öğrencilerinde Okul Terkinin Yordanması: Aracı ve Etkileşim Değişkenleri ile Bir Model Testi*" adlı çalışmalarında, okul terki riski ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılığa ulaşamadıklarını belirtmiştir.

Örgün eğitimden ayrılıp açıköğretime yönelen ortaöğretim öğrencilerinin okul terkinin yaşandığı sınıf düzeyine bakıldığında; Belfied ve Levin (2007), Karacabey (2018), Öğülmüş (2013), Rumberger ve Lim (2008), Şimşek (2011), Tatar (2016), Tunç (2011), Uysal ve Şahin (2007), Witte ve Rogge (2013) ve Yorğun (2014)'un çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Bu araştırmada, okul terkinin 9. Sınıfta yoğunlaştığı bulgusu, yukarıda belirtilen araştırmaların çoğunda desteklenmiştir. Ancak Tunç (2011)'un "*Okulu Terk Etmiş Ortaöğretim Öğrencilerinin Benlik Alguları ve Rehberlik Gereksinimlerinin Karşılama Düzeyleri*" adlı çalışmasında okul terkinin 10. sınıfta; Şimşek'in (2011) "*Lise Öğrencilerinde Okulu Bırakma Eğilimi ve Nedenleri*" çalışmasında ise 11.sınıftayoenunlaştığı görülmektedir.

Araştırmada, örgün eğitimden ayrılmaların en fazla Anadolu Lisesi ve daha sonra meslek liselerinde olduğu bulgusu, Tatar (2016), Tunç (2011),Uysal ve Şahin (2007)'in araştırma bulgularıyla da desteklenmektedir.

Çalışmanın bir diğer bulgusuna göre de aile bütünlüğünün olduğu durumdaki öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının, parçalanmış ve tek ebeveynli ailelerdeki

öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Öğülmüş (2013) tarafından hazırlanan Milli Eğitim Bakanlığı araştırma raporu ile Karacabey (2018)'in doktora tezi sonuçlarıyla da benzeşmektedir. Köse (2014) ve Rumberger vd. (1990)'in yaptığı çalışmalarda ise farklı olarak parçalanmış aile çocuklarının okul terkinin daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Araştırmada, okuldan ayrılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun anne ve babasının eğitim düzeyinin ve ailenin ortalama gelirinin düşük olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu sonuç, Battin- Pearson ve ark. (2000), Bridgeland, Dilulio ve Morison (2006), Christle, Jolivette ve Nelson (2007), Hoffmann ve Stuardo (2010), Hoşgör ve Smits (2006), Karacabey (2018), Lundetrae (2011), Öğülmüş (2013), Özer (1991), Özgü (2015), Randolph, Fraser ve Ornthner (2006), Rumberger, Ghatak, Poulos, Ritter ve Dornbusch (1990), Rumberger ve Lim. (2008), Suh, Suh ve Houston (2007), Tatar (2016), Tunç (2011), Uysal (2008) ve White ve Kelly (2010)'nin çalışma bulgularıyla da desteklenmektedir. Yorğun (2014)'un "*Lise Öğrencilerinde Okul Terki Riskinin İncelenmesi*" adlı araştırması ile Büküşoğlu vd. (2001)'nin "*Okul Fobisi Olan Çocukların Davranışsal Özellikleri, Annelerinin Ruhsal Belirti Düzeyleri ve Aile Fonksiyonlarının İncelenmesi*" başlıklı araştırmalarında ise anne ve babanın eğitim düzeyinin, okul terkini yordamadığı ve ailelerin orta sosyoekonomik düzey grubunda yoğunlaştığı bulgularına ulaşılmıştır.

Bu sonuçlara göre, araştırmanın yapıldığı evren dikkate alındığında çocuğun ortaöğretim kademesinde eğitime devam etme kararının ailelere bırakılmış olması, toplumsal kültürün bir yansıması olarak kız çocukları için göz ardı edilebilecek bir ihtiyaç olarak görülmesi, ayrılmaların 9. Sınıfta yoğunlaşmasının, farklı bir kademeye geçişin getirdiği yoğun ve farklı bir programın olması ile öğrencinin gelişim dönemi özelliklerinin yarattığı fiziksel durum; eğitim düzeyi düşük ebeveynlerin çocukları için eğitsel anlamda bir rol model oluşturamadıkları, ailenin ekonomik düzeyinin düşük olması da eğitim ihtiyacının ikinci sıraya itilmesine neden olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt problemi, “Ortaöğretimde örgün eğitim dışına çıkan ve açıköğretime yönelen öğrencilerin, örgün eğitim dışına çıkma nedenleri nelerdir ve bu nedenler; cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi ve okul başarısı değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?” şeklinde düzenlemiştir.

Araştırmanın ikinci bulgusuna göre, öğrencilerin örgün eğitim dışına çıkmalarının on beş farklı nedende toplanmış olduğu, “maddi imkansızlık” ve “başarısızlık” hem erkek hem de kız öğrenciler için ortak neden olarak vurgulanırken; erkek öğrencilerde “okulu sevmemek”, kız öğrencilerde ise “ailenin engel olması” farklı nedenler olarak ortaya çıkmıştır. Okuldan ayrılma nedenlerine, okul türü açısından bakıldığında; her üç okul türünde de “başarısızlık” ortak neden olarak görülürken; mesleki teknik liselerde, “okulu sevmemek” ve “maddi imkansızlık”, anadolu liselerinde, “maddi imkansızlık” ve “ailenin engel olması”, imam hatip liselerinde ise “okulu sevmemek” ve “ailenin engel olması” diğer öne çıkan nedenler olarak görülmektedir. Sınıf düzeyi açısından 9., 10. ve 11. Sınıflarda “başarısızlık”, ”maddi imkansızlık” ve “okulu sevmemek” ortak nedenler olarak öne çıkarken; 12. Sınıfta “açık lisede istediği bölümü okumak” ve “okula örgün devam etmeyi gereksiz bulmak” nedenlerine vurgu yapılmaktadır. Kendini başarılı ve başarısız olarak tanımlayan öğrencilerin ayrılma nedenlerine bakıldığında “maddi imkansızlık” ortak neden olarak öne çıkarken; başarılı öğrencilerde “ailenin engel olması” ve “açık lisede istediği bölümü okumak”; başarısız öğrencilerde ise “okulu sevmemek” ve “başarısızlık” etken neden olarak belirtilmektedir.

Okuldan ayrılma nedenlerini inceleyen çalışmalara bakıldığında, bunların birçoğunda benzer nedenlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak nedenler verilirken, bazı çalışmalarda birkaç farklı boyut altında bir düzenleme yapılırken, bazılarında tek boyut altında incelenmiştir. Bu konudaki çalışmaların hemen hemen hepsinde “başarısızlık” en temel neden olarak öne çıkarken, diğer nedenlerin sıralamalarında farklılık görülmektedir. Battin- Pearson ve ark. (2000), Bayhan ve Dalgıç (2012), Hoffmann ve Stuardo (2010), Köse (2014), Lessard vd. (2008), Özer (1991), Peter, Raman ve Ravilochanan (2007), Rumberger (1995), Suh, Suh ve Houston (2007), Tamer (2014), Tosun ve Bayram (2015), Tunç (2011) ve Yorğun (2014)’un araştırma sonuçları, bu çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Tatar (2016), Özer, Gençtanırım ve Ergene (2011) ile Randolph, Fraser ve Ornthner (2006)’in

çalışmalarında ise farklı olarak “göç” ve “devamsızlık” daha çok vurgulanan nedenler olarak belirtilmektedir.

Yapılan literatür taramasında, bu konudaki çalışmaların çoğunda, okuldan ayrılma nedenleri ile cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve başarı değişkenleri arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada ve diğer çalışmalarda, okuldan ayrılmaların başında, başarısızlık ve bunun devamında okulu sevmemek nedenlerinin geldiği görülmektedir. Bu sonuç, program ve bilgi yüklemeyi önceleyen, öğrencinin gerçek potansiyelini açığa çıkarmayı ve kendi ölçüsünde başarılı olmayı desteklemek yerine başarısızlığı öne çıkaran bir sistem yapısından kaynaklanmış olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi “ *Öğrencilerin okuldan ayrılma sürecine ve 6287 sayılı yasanın getirdiği düzenlenmeye (4+4+4) ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri nelerdir?* ” şeklinde düzenlenmiştir.

Araştırmanın bu kapsamdaki bulgusuna göre, bu konuda görüşüne başvuru yöneticiler, okuldan ayrılmaların; mesleki teknik liselerde, erkek öğrencilerde ve 9.sınıfta yoğunlaştığını, ayrılma kararında; kendisinin ve ailesinin etkili olduğunu, ayrılmada başarısızlığın en büyük neden olduğunu belirtmişlerdir. Yöneticiler, okulu bırakan öğrencileri takip edecek bir sistemin olmadığını belirterek, kendi okullarında bu durumda olan öğrencileri ayrılmaktan vazgeçirmek için ebeveynle görüşme, rehberlik hizmeti sunma, öğrenci ile konuşma, sosyal etkinliklere yönlendirme gibi önlemlere başvurduklarını ifade etmişlerdir. Yöneticilerin yarısından fazlası, 6287 sayılı yasa ile yapılan düzenlemeyi olumlu olarak değerlendirirken; diğerleri, okulu terk sayısında ciddi artışa yol açması nedeniyle olumsuz buldukları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Bu konuda görüş belirten öğretmenler de, öğrencilerin ayrılma nedenleri arasında başarısızlığın en temel neden olduğunu vurgulayarak, bunu maddi imkansızlık, devamsızlık, ailenin engel olması ve disiplin cezası gibi nedenlerin izlediğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yarısından çoğu, 6287 sayılı yasa ile yapılan düzenlemeyi, yöneticilerin aksine, olumsuz bulurken; diğerleri, okula devam etmek istemeyen öğrencilerin, diğer öğrencilerin motivasyonlarını olumsuz etkilemeleri nedeniyle olumlu bulduklarını belirtmişlerdir.

Literatürde, araştırmanın bu bulgusuyla ilişkili doğrudan bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte, 6287 sayılı yasanın getirdiği düzenlemeye ilişkin genel ve farklı açılardan görüşlerin alındığı birçok araştırma mevcuttur. Bu araştırmalarda, yönetici ve öğretmenlere; okula başlama yaşına, sosyal bilgiler öğretimine, iletişim sorunlarına, matematik ğretimi sürecine ilişkin etkileri, okuma-yazma metodolojisine ilişkin görüşleri sorulmuştur.

Yılmaz (2014)'in "4+4+4 eğitim sisteminin yapı ve işleyişi ile matematik ğretim sürecine etkisine yönelik ğretmen görüşleri" adlı çalışmasında, değişen sistem ile öğrencinin mesleki eğitime yönlendirilmesinin daha erken yaşta yapılabilen olmasını, zorunlu eğitim sresinin uzamasının bazı öğrenciler için fırsat eşitliği sağlayabileceği durumunu olumlu olarak bulurken; okula başlama yaşının daha erkene çekilmesinin matematik ğretiminde birtakım güçlüklere neden olabileceğini ve değişen yapı için fiziksel koşulların henüz yeterince olgunlaşmadığını belirtmiştir.

Sirem (2014)'in "4+4+4 okul sisteminde sınıf ğretmenlerinin ilkokuma yazma ğretim sürecine yönelik görüşleri (Düzce ili rneği)" adlı çalışmasında ilkokuma yazma sürecine ilişkin öğretmenlerin çoğunluğunun vermiş olduğu ortak yanıtla göre; yeni düzenlemenin ilkokuma yazma sürecini olumsuz yönde etkilediği, okula daha erken başlayan öğrencilerin okula adapte olmakta problemler yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Topdemir (2014), "4+4+4 uygulamasının okul yöneticilerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi Diyarbakır il rneği" araştırmasında, 4+4+4 uygulamasının görüşme yapılan yöneticiler tarafından olumlu, yerinde ve faydalı bir uygulama olarak görüldüğü sonucuna varmıştır.

Bu alt problem kapsamında elde edilen bulguya dayalı olarak; 6287 sayılı yasa ile yapılan düzenlemeler, uygulamada, özellikle ortaöğretim kademesinde öğrencilerin büyük oranda örgün ortaöğretimin dışına çıkmalarına neden olmaktadır. Henüz sağlıklı karar verme yaşına ve olgunluğuna ulaşmamış bireylerin, üstelik şitli nedenlerle eğitime yönlendirmede yetersiz kalan ailelere sahip çocukların önüne, açık ğretim seçeneğinin konması ve bunun da sistemli olarak takip edilmemesi, hem bireysel hem de toplumsal açıdan, insan sermayesinin kaybı ile bazı toplumsal sorunlara neden olabileceği söylenebilir.

5.2. Öneriler

1. Bu alanda yapılan çalışmaların büyük bir kısmında olduğu gibi bu çalışmada da ortaöğretimde okuldan ayrılmalara en çok yaşandığı sınıf düzeyinin 9. Sınıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hem yeni bir kademeye geçiş, hem yeni bir sosyal çevreye açılan kapı ile yoğun akademik müfredatla donatılmış olan bu sınıf düzeyinde ergenlik buhranlarıyla da başa çıkmaya çalışan öğrencilere gerekli, yeterli ve etkili rehberlik hizmeti sağlanmalı, bu kapsamda öğrencilerin okula adaptasyon sürecini kolaylaştıracak etkinlikler artırılmalıdır.

2. Okul- aile iş birliğini daha etkin hale getirecek; ailelerin, karara ve yönetime katılma imkanını artıracak okul yönetimi modelleri yaygınlaştırılmalıdır.

3. Maddi imkansızlık nedeniyle okulu bırakmak zorunda kalan öğrencilere ve ailelerine ekonomik destek sağlanabilir.

4. Özellikle kız öğrencilerin örgün eğitime devamlarını sağlamak için ailenin engel olması durumunu ortadan kaldıracak önlemlerin alınması, bu konuda ailelerin eğitici programlarla bilinçlendirilmesi, kız çocuklarının eğitime tam erişimini ve devamını sağlayacak çeşitli projelerin geliştirilmesi sağlanabilir.

5. Öğrenciyi okuldan uzaklaştıran ve başarısızlığına neden olan; yoğun öğretim programlarının, bilgi yükleme ve sınav odaklı sistem yapısının, katı kural ve ilkelere dayalı okul yaşamının, otoriter yönetim yaklaşımının ve okul-çevre, öğretmen-ebeveyn ilişkilerinin yeniden gözden geçirilerek, öğrenciyi geliştirecek ve mutlu edecek bir yapıya kavuşturulması sağlanmalıdır.

6. Okullarda bireysel ve çok yönlü gelişimi sağlayacak; eğitsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere daha fazla yer verilmesi sağlanmalıdır. Müfredatın yoğunluğu tekrar gözden geçirilmeli, etkililiği sorgulanmalı, ders programları, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

7. Örgün öğrenim dışına çıkan öğrencilerin takip edilmesine yönelik bir takip sisteminin kurulması, bu yolla ayrılan öğrencilerin takibinin sağlanması ve ayrılmış olanların tamamının da tekrar öğretim kapsamına alınması sağlanmalıdır.

8. 6287 Sayılı yasa tekrar gözden geçirilerek; yasal düzenlemenin uygulamada yarattığı sorunları giderici ve 12 yıllık zorunlu eğitimin tamamının örgün eğitim içinde geçirilmesi yönünde düzenlemeler yapılmalıdır.

9. Benzer bir araştırma, ebeveyn örnekleminde çalışılabilir.

10. Böyle bir çalışma, bu konuda sorumluluk üstlenmiş “Hayat Boyu ğrenme” ve “Açıköğretim Dairesi Başkanlığı” düzeyinde de yapılarak, sistemin işleyişi, olumlu ve yetersiz yönleri belirlenebilir.

KAYNAKÇA

- AÇEV (2006). *Türkiye’de ilköğretim okullarında okulu terk ve izlenmesi ile önlenmesine yönelik politikalar*. İstanbul: AÇEV Yayını.
- Akpınar, B., Dönder, A., Yıldırım, B. ve Karahan, O. (2012). Eğitimde 4+4+4 sisteminin (modelinin) karşıt program bağlamında değerlendirilmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*,(36), 25-39.
- American Psychological Association (2010). Facing the school dropout dilemma. Washington, DC. Erişim adresi: <http://www.apa.org/pi/families/resources/school-dropoutprevention.aspx>.
- Avrupa Komisyonu (2018). Türkiye 2008 Yılı İlerleme Raporu. AB Genişleme Politikasına İlişkin 2018 Bilgilendirmesi. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/siteimages/pub/komisyon_ulke_raporlari/2018_turkiye_raporu_tr.pdf
- Bademci, Ö. (2017, 2 Aralık). Okul terkinde Avrupa birincisiyiz. *Cumhuriyet*. Erişim adresi: http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/egitim/877983/Okul_terkinde_Avrupa_birincisiyiz.html
- Balcı, A. (2010). *Eğitim yönetimi terimleri sözlüğü*. (2. Baskı). Ankara: Pegem A Akademi.
- Battin- Pearson, S., Newcomb, M. D., Abbott R. D., Hill, K. G., Catalano, R. F. ve Hawkins, J. D. (2000). Predictors of early high school dropout. A test of five theories. *Journal of Educational Psychology*, 92(3), 568- 582.
- Belfied, C. R. ve Levin, H. M. (Eds.). (2007). *The price we pay: Economic and social consequences of inadequate education*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Bildircin, M. (2018, 15 Eylül). Türkiye eğitime katılımında OECD ülkeleri arasında son sırada.T24. Erişim adresi: <https://t24.com.tr/haber/turkiye-egitime-katilimda-oecd-ulkeleri-arasinda-son-sirada,700791>
- Bilhan, S. (1996). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Bridgeland, John M., Dilulio, John J. Jr. ve Morison, Karen Burke (2006). The silent epidemic: Perspectives of high school dropouts. Washington, DC: Civic Enterprises, LLC.

- Büküşoğlu, N., Aysan, F. ve Erermiş, S. (2001). Okul fobisi olan çocukların davranışsal özellikleri, annelerinin ruhsal belirti düzeyleri ve aile fonksiyonlarının incelenmesi. *Ege Tıp Dergisi*, 40(2), 99-104.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (10. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Christle, C. A., Jolivette, K. ve Nelson, C. M. (2007). School characteristics related to high school dropout. *Remedial and Special Education*, 28(6), 325-339.
- Corral, A.J.M. (2010). School dropout determinants in Catalonia: Beyond family socioeconomic level. *Revista De Educacion*, 171-190.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4. Baskı). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dekkers, H. ve Claassen, A. (2001). Dropouts- disadvantaged by definition? A study of the perspective of early school leavers. *Studies in Educational Evaluation*, 27, 341- 354.
- Demirel, Ö. ve Kaya, Z. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. (6. Baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2002). *Sosyoloji: Kavramlar ve sorunlar*. (5. Baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Doğan, İ. (2012). *Eğitim sosyolojisi*. (2. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- ERG (2017). Eğitim İzleme Raporu 2016- 2017.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde program geliştirme*. (10. Baskı). Ankara: Meteksan Matbaacılık.
- Fortin, L., Marcotte, D., Potvin, P., Royer, É., & Joly, J. (2006). Typology of students at risk of dropping out of school: Description by personal, family and school factors. *European Journal of Psychology of Education*, 21 (4), 363– 383.
- Güngör, M. (2009). Eğitim hakkı ve sokakta yaşayan/çalışan çocuklar: Mersin ili örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (5)1, 28-42.
- Hoffmann, V.E. ve Stuardo, J.P. C. (2010). School dropout prevention strategies for secondary education: Latin American perspective. *Revista De Educacion*: 257-280.
- Hoşgör, A. G. ve Smits, J. (2006). Effects of family background characteristics on educational participation in Turkey. *International Journal of Educational Development*, 26, 545- 560.

- İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında 4306 Sayılı Kanun (1997, 18 Ağustos). *Resmi Gazete* (Sayı: 23084). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4306.pdf>
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961, 12 Ocak). *Resmi Gazete* (Sayı: 10705). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.222.pdf>
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012, 11 Nisan). *Resmi Gazete* (Sayı: 28261). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm>
- İnal, K. (2004). *Eğitim ve iktidar: Türkiye’de ders kitaplarında demokratik ve milliyetçi değerler*. (1. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınları.
- Jerald, C. D. (2006). Identifying potential dropouts: Key lessons for building an early warning data system. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED499838.pdf> adresinden [05.01.2019](https://www.tarih.gov.tr/05.01.2019) adresinden 5 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.
- Karacabey, M. F. (2016). *Ortaöğretimde okul terkinin bireysel ve kurumsal nedenleri: Şanlıurfa ili örneği*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karacabey, M.F. ve Boyacı, A. (2018). Okulu terk eden ortaöğretim öğrencilerinin okulu terk etme nedenleri ve sosyo-ekonomik profilleri: Şanlıurfa örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(2), 247-293.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. (1. Baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Köse, N. (2014). *Acarlar beldesinde okul terkleri ve devamsızlık sorunu*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Laird, J., Lew, S., DeBell, M., ve Chapman, C. (2006). Dropout rates in the United States: 2002 and 2003. National Center for Education Statistics, Institute of Education Science. <https://nces.ed.gov/pubs2006/2006062.pdf> adresinden 3 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- Lan, W. ve Lanthier, R. (2003). Changes in students’ academic performance and perceptions of school and self before dropping out of schools. *Journal of Education for Students Placed At Risk*, 8(3), 309-332.

- Lessard, A., Butler-Kisber, Y., Fortin, L., Marcotte, D., Potvin, P. ve Royer, E. (2008). Shades of disengagement: High school dropouts speak out. *Social Psychology Educational, 11*(1): 25-42.
- Milli Eğitim Bakanlığı Açıköğretim Lisesi Yönetmeliği (2005, 14 Aralık). *Resmi Gazete* (Sayı: 26023). Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/318.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği (2010, 21 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı: 27587). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/05/20100521-4.htm>
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973, 24 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 14574). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>.
- MEB, (2013). *Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, Örgün Eğitim 2012-2013*. Ankara. Erişim adresi: https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2012_2013.pdf
- MEB, (2014). *Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, Örgün Eğitim 2013-2014*. Ankara. Erişim adresi: https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2013_2014.pdf
- MEB, (2015). *Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, Örgün Eğitim 2014-2015*. Ankara. Erişim adresi: https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2014_2015.pdf
- MEB, (2016). *Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, Örgün Eğitim 2015-2016*. Ankara. Erişim adresi: https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/30044345_meb_istatistikleri_organ_egitim_2015_2016.pdf
- MEB, (2017). *Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, Örgün Eğitim 2016-2017*. Ankara. Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/08151328_meb_istatistikleri_organ_egitim_2016_2017.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Ortaöğretime Uyum Programı Mevzuatı (2018, 7 Eylül). *Resmi Gazete* (Sayı: 28758). Erişim adresi: https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/11151602_ORTAOGRETIME_UYUM_PROGRAMI_MEVZUAT.pdf.

- OECD Araştırma Raporu, (2017). *Education at a glance 2017*. <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/EAG2017CN-TurkeyTurkish.pdf> adresinden 12 Mayıs 2019 tarihinde erişilmiştir.
- OECD Araştırma Raporu, (2018). *Education at a glance 2018*. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/eag-2018-en.pdf?expires=1558562918&id=id&acname=guest&checksum=D7119E30CEA39F50B35C32333809DD74> adresinden 10 Mayıs 2019 tarihinde alınmıştır.
- On İki Yıllık Zorunlu Eğitime Yönelik Uygulamalar- Genelge (2012, 9 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı: 401). Erişim Adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1567.pdf>
- Öğülmüş, S. (2013). *Ortaöğretimde sınıf tekrarı, okul terk sebepleri ve örgün eğitim dışında kalan çocuklar politika önerileri raporu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Özdemir, S., Yalın, H.İ. ve Sezgin, F. (2008). *Eğitim bilimine giriş*. (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özer, A., Gençtanırım, D. ve Ergene, T. (2011). Türk lise öğrencilerinde okul terkinin yordanması: Aracı ve etkileşim değişkenleri ile bir model testi. *Eğitim ve Bilim*. 36(161): 302-318.
- Özer, B. (1990). Uzaktan eğitim sisteminin evrensel yapısı. *Kurgu Dergisi*, 199(8), 569-594.
- Özer, M. (1991). *İlköğretim okulları ikinci kademe (ortaokul) öğrencilerinin öğrenimi terk etme sorununun analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özgü, M. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin okul reddi ve okul terki risklerinin zorbalık-mağduriyet kategorilerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pehlivan, Z. (2006). *Resmi genel liselerde öğrenci devamsızlığı ve buna dönük okul yönetimi politikaları (Ankara ili örneği)*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Peter, S., Raman, K. J. ve Ravilochanan, P. (2007). School dropouts of SC and ST students in Chennai Corporation Schools. *Indian Journal of Social Work*, 68(2): 248-258.
- Randolph, K. A., Fraser, M. W. ve Orthner, D. K. (2006). A strategy for assessing the impact of time-varying family risk factors on high school dropout. *Journal of Family Issues*, 27(7), 933-950.

- Rumberger, R. W. (1987). High school dropouts: A review of issues and evidence. *Review of Educational Research*, 57(2), 101-121.
- Rumberger, R. W. (1995). Dropping out of middle school: A multilevel analysis of students and schools. *American Educational Research Journal*, 32(3), 583– 625.
- Rumberger, R. W., Ghatak, R., Poulos, G., Ritter, P. L. ve Dornbusch, S. M. (1990). Family influences on dropout behaviour in one California high school. *Sociology of Education*, 63(4), 283–299.
- Rumberger, R. W. ve Lim, S. A. (2008). *Why students drop out of school: A review of 25 years of research*. <https://www.issuelab.org/resources/11658/11658.pdf> adresinden 24 Şubat 2018 tarihinde alınmıştır.
- Sirem, Ö. (2014). *4+4+4 okul sisteminde sınıf öğretmenlerinin ilkokuma yazma öğretim sürecine yönelik görüşleri (Düzce ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Şimşek, H. (2011). Lise öğrencilerinde okulu bırakma eğilimi ve nedenleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 27-48.
- Suh, S. ve Suh, J. (2007). Risk factors and levels of risk for high school dropouts. *Profesional School Counseling*, 10(3), 297-306.
- Suh, S., Suh, J. ve Houston, I. (2007). Predictors of categorical at-risk high school dropouts. *Journal of Counseling & Development*, 85(2), 196-203.
- Sunar, S. (2016, 6 Eylül). Eğitime erişim tam, devam sorunlu. *Aljazeera TURK*. Erişim adresi: <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/egitime-erisim-tam-devam-sorunlu-0>.
- Tamer, M. G. (2014). Trabzon ili genel liselerde okulu terk nedenlerinin belirlenmesi. *Turkish Journal of Education*, 3(2), 16-37.
- Tashakkori, A., Teddlie, C. (Eds). (2003). *Handbook of mixed methods in social and behavioral research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Tatar, Ü. (2016). *Lise düzeyindeki öğrencilerin okul terk nedenlerinin sosyolojik incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul.
- Taylı, A. (2008). Okulu bırakmanın önlenmesi ve önlemeye yönelik uygulamalar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1),91-104.
- Taylı, A. (2008). Eğitim sisteminde önemli bir sorun: Okulu bırakma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 89-101.

- Taymaz, H. (2011). *İlköğretim ve ortaöğretim okul müdürleri için okul yönetimi*.(10.baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Topdemir, S. (2014). *4+4+4 uygulamasının okul yöneticilerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi Diyarbakır il örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Tunç, E. (2011). *Okulu terk etmiş ortaöğretim öğrencilerinin benlik algıları ve rehberlik gereksinimlerinin karşılanma düzeyi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Türk, E. (1999). *Türk eğitim sistemi*. (Yayın no: 102) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982, 9 Kasım). *Resmi Gazete* (Sayı: 17863). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> .
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Uysal, A. (2008). Okulu bırakma sorunu üzerine tartışmalar: Çevresel faktörler. *Milli Eğitim*, 37(178), 139-150.
- Uysal, A. ve Şahin, Y. (2007). Ortaöğretimde okulu bırakma olgusunu tetikleyen yapısal/çevresel faktörler, 16. *Eğitim Bilimleri Kongresi, Osmangazi Üniversitesi, Tokat*.
- Uysal, G., Köksal, S. (2017, 18 Mayıs). 850 bin genç ne okulda ne işte. *Gazeteduvar*. Erişim Adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/ekonomi/2017/05/18/850-bin-genc-ne-okulda-ne-iste/> .
- Uras, M. (2002). Eğitimin toplumsal temelleri. Toprakçı, E. (Editör). *Eğitim üzerine*. (1. Baskı). (ss. 187-240). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- White, S. W. ve Kelly, F. D. (2010). The school counselor's role in school dropout prevention. *Journal of Counseling & Development*, (88): 227-235.
- Witte, K.ve Rogge, N. (2013). Dropout from secondary education: All's well that begins well. *European Journal of Education*, 48(1), 131-149.
- Yadav, S., Kalakoti, P. ve Ahmad, N. (2010). Determinants of school dropouts in children. *Review of Global Medicine and Healthcare Research*, 1(1): 232-245.
- Yılmaz, R. (2014). *4+4+4 eğitim sisteminin yapı ve işleyişi ile matematik öğretim sürecine etkisine yönelik öğretmen görüşleri*. Doktora Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Yorğun, A. (2014). *Lise öğrencilerinde okul terki riskinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

Ek 1. Yönetici/Öğretmen Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Sayın Okul Yöneticileri ve Öğretmenleri,
İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Sevim ÖZTÜRK danışmanlığında “Ortaöğretim Kademesinde Örgün Eğitim Dışına Çıkma Durumunun Çeşitli Değişkenler Açısından Analizi (Malatya İli Örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışması yürütmekteyim. Sorulara vereceğiniz yanıtlar araştırmanın yürütülebilmesi için büyük önem arz etmektedir. Katılımınız için teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Fulya KAYA

Cinsiyetiniz:

Mesleki Kıdem:

Halen bulunduğunuz okuldaki çalışma süresi:

Branşınız:

Okuldaki Statünüz:

Çalıştığınız Okulun Türü:

Haftalık Ders Yüğü:

Okulun Öğrenci Mevcudu:

Okulun Öğretmen Mevcudu:

Sınıf Rehber Öğretmenliği Görevi:

1. Bu öğretim yılı içerisinde öğrencilerinizden kaç tanesi okulu bıraktı? Geçmiş yıllara göre değerlendirdiğinizde bu oranda artış mı azalma mı gözlemliyorsunuz?
2. Kızlar mı yoksa erkekler mi okulu daha fazla bırakıyor?
3. Daha çok kaçınıcı sınıfta okul bırakılıyor?
4. Sizce öğrencilerin okulu bırakma kararında kim ya da kimler etkili oluyor?

5. Sizce öğrencilerin okulu bırakma nedenleri nelerdir?

- ( ) Maddi imkansızlıklar
- ( ) Devamsızlık
- ( ) Başarısızlık
- ( ) Üniversite sınavına daha iyi hazırlanmak için
- ( ) Açık lisede istediğim bölümü okumak için
- ( ) Sağlık sorunları
- ( ) Bakıma muhtaç ebeveynlere bakma
- ( ) Disiplin cezası
- ( ) Evlilik
- ( ) Taşınma
- ( ) Ailenin engel olması
- ( ) Öğretmenle yaşanan sorunlar
- ( ) Okul müdür/müdür yardımcısıyla yaşanan sorunlar
- ( ) Okulu sevmemek
- ( ) Okula örgün devam etmeyi gereksiz bulmak
- ( ) Diğer (**Lütfen Belirtiniz**).....

6. Okulu bırakan öğrencileri izleyebiliyor musunuz? Okulun böyle bir takip sistemi var mı?

7. Okulu bırakma eğiliminde olan öğrencileri, bu eğiliminden vazgeçirmek için neler yapıyorsunuz?

- a. ( ) Anne babalarını okula çağırıyorum
- b. ( ) Evlerine gidiyorum
- c. ( ) Maddi destekte bulunuyorum
- d. ( ) Rehber öğretmene yolluyorum
- e. ( ) Öğrenci ile konuşuyorum
- f. ( ) Okul yöneticilerine yolluyorum
- g. ( ) Telafi dersleri yapıyorum
- h. ( ) Sosyal etkinliklere katılmalarını sağlıyorum.
- i. ( ) Diğer (**Lütfen Belirtiniz**).....

8. 4+4+4 sisteminin öğrencilere ortaöğretimde örgün eğitimden yaygın eğitime geçebilme imkanı sağlaması sizce öğrencilerin eğitimini nasıl etkilemektedir? (olumlu veya olumsuz)

Ek 2. Ortaöğretimde Okul Terki Anketi

Değerli Katılımcı,

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Sevim ÖZTÜRK danışmanlığında “Ortaöğretim Kademesinde Örgün Eğitim Dışına Çıkma Durumunun Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi Analizi (Malatya İli Örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışması yürütmekteyim. Sorulara vereceğiniz yanıtlar araştırmanın yürütülebilmesi için büyük önem arz etmektedir. Katılımınız için teşekkür ederim.

Fulya KAYA

I.BÖLÜM DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz

1. ( ) Erkek 2. ( ) Kadın

2. Oturduğunuz evde kaç kişi yaşıyorsunuz? *Lütfen Belirtiniz*.....

3. Kaç kardeşiniz? *Lütfen Belirtiniz*.....

4. Hangi okuldan ayrıldınız?

- a. ( ) Meslek lisesi
b. ( ) imam-Hatip Lisesi
c. ( ) Anadolu Lisesi
d. ( ) Anadolu Öğretmen Lisesi
e. ( ) Fen Lisesi

5. Kaçınıcı sınıfta okulu bıraktınız?

- a. ( ) 9. Sınıf
b. ( ) 10. Sınıf
c. ( ) 11. Sınıf
d. ( ) 12. Sınıf

6. En baş arısız olduğunuz dersler nelerdi?

1. ( ) Matematik
2. ( ) Fizik
3. ( ) Kimya
4. ( ) Biyoloji
5. ( ) Türk Dili ve Edebiyatı
6. ( ) Tarih
7. ( ) Coğrafya
8. ( ) İngilizce
9. ( ) Arapça
10. ( ) Diğer *Lütfen Belirtiniz*.....

7. Okul hayatında nasıl bir öğrenciydiniz? (Gerekli görüyorsanız birden fazla seçenek işareteleyebilirsiniz)

- a. ( ) Başarılı
b. ( ) Başarısız

8. Anne - baba durumu

- a. ( ) Anne- baba birlikte yaşıyor.
b. ( ) Anne-baba boşandı.
c. ( ) Baba ikinci evlilik yaptı, ikinci eşiyle yaşıyor.
d. ( ) Anne vefat etti.
e. ( ) Baba vefat etti.
f. ( ) Diğer *Lütfen Belirtiniz*.....

9. Babanızın eğ itim durumu

- a. ( ) Okuması- Yazması yok
- b. ( ) Okur -yazar
- c. ( ) ilkokul mezunu
- d. ( ) Ortaokul mezunu
- e. ( ) Lise ve dengi okul mezunu
- f. ( ) Yüksekokul Mezunu
- g. ( ) Üniversite/lisans Mezunu
- h. ( ) Lisansüstü Mezunu

10. Annenizin eğ itim durumu

- a. ( ) Okuması- yazması yok
- b. ( ) Okur – yazar
- c. ( ) ilkokul mezunu
- d. ( ) Ortaokul mezunu
- e. ( ) Lise ve dengi okul mezunu
- f. ( ) Yüksekokul Mezunu
- g. ( ) Üniversite/lisans Mezunu
- h. ( ) Lisansüstü Mezunu

11. Ailenizin ortalama aylık geliri kaç TL'dir? Lütfen belirtiniz.....

12. Okulu neden bıraktınız? (Gerekli görüyorsanız birden fazla seçenek iş aretleylebilirsiniz)

- a. ( ) Maddi imkânsızlıklar
- b. ( ) Devamsızlık
- c. ( ) Başarısızlık
- d. ( ) Üniversite sınavına daha iyi hazırlanmak için
- e. ( ) Açık lisede istediğ im bölümü okumak için
- f. ( ) Sağ lık sorunları
- g. ( ) Bakıma muhtaç ebeveynlere bakma
- h. ( ) Disiplin cezası
- i. ( ) Evlilik
- j. ( ) Taşınma
- k. ( ) Ailenin engel olması
- l. ( ) Öğ retmenle yaşanan sorunlar
- m. ( ) Okul müdür/müdür yardımcısıyla yaşanan sorunlar
- n. ( ) Okulu sevmemek
- o. ( ) Okula örgüdevam etmeyi gereksiz bulmak
- ö. ( ) Diğ er (**Lütfen**

Belirtiniz).....

Ek. 3. Araştırma İzin Belgesi

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.9515601
Konu : Anket Uygulama İzin Onayı

20.06.2017

VALİLİK MAKAMINA

İnönü Üniversitesi Rektörlüğünün 08.06.2017 tarih ve 50235129-100-E.12033 sayılı yazılarında, Üniversitenin Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı Yüksek Lisans Öğrencisi Fulya KAYA'nın yürütmekte olduğu "Ortaöğretim Kademesinde Örgün Eğitim Dışına Çıkma Durumunun Çeşitli Değişkenler Açısından Analizi (Malatya İli Örneği)" konulu Anket çalışmasını Malatya il merkezinde bulunan ortaöğretim okullarında görev yapan yönetici, öğretmen ve öğrencilere uygulamayı talep etmekte olup, Anket-Tez Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu 20/06/2017 tarihinde yapılan toplantıda anket uygulamasının ilimiz merkez ilçelerde (Battalgazi, Yeşilyurt) bulunan ortaöğretim okullarında uygulanması uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Fatih ERDİM
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR
20.06.2017

Ali TATLI
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek. 4. Anket Kullanım İzni

tez çalışması Gelen Kutusu x

fulya zuluğ
Alıcı: mfkarcabey

sayın hocam,
ben fulya kaya. malatyada matematik öğretmenliği yapıyorum aynı zamanda inönü üniversitesinde eğitim yönetimi ve denetimi bilim dalında yrd. doç.dr. sevim öztürk danışmanlığında yüksek lisans tezi hazırlıyorum.
tez konumuz örgün eğitim dışına çıkma. sizin "Ortaöğretimde okul terkinin bireysel ve kurumsal nedenleri Şanlıurfa ili örneği" tezinizden bilhassa uyguladığınız anket/anketlerden faydalanmak istiyoruz izninizle.
teziniz kıstlı olduğu için ulaşmak mümkün olmadı.
hocamla bu yolla iletişim kurmaya karar verdik
yeni ünvanınızı kutlar saygılar sunarım
şimdiden teşekkürler.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Fatih KARACABEY
Alıcı: ben

Merhabalar Fulya Hanım

Öncelikle iyi dilekleriniz için teşekkür eder, tez sürecinizde başarı ve kolaylıklar dilerim. Ekte kullandığım ölçme araçları yer almaktadır. Tezi kitaplaştırmayı düşündüğümden ötürü kısıtladım. Hocanıza selamlarımı iletiniz. İyi günler dilerim.

Fulya
Alıcı: Mehmet

Çok teşekkür ederim hocam ilginiz ve desteğiniz için
Elbette iletirim
Saygılar

iPhone'umdan gönderildi

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Fatih **KARACABEY**